

slani vodi pustijo jajca tako dolgo, da padejo na dno vode. Taka jajca je sol popolnoma prešnila. Potem jih vzamejo iz vode, jih posušijo in položijo v zaboje (kište). Taka jajca so potem trda, pa jako okusna in ravno prav slana.

Poljedelska razstava v Celji

bo letos 5., 6. in 7. oktobra, morebiti pa že 21., 22. in 23. septembra. Odbor pod predsedništvom viteza Berksa je že razposlal načrt ali „program“ ove razstave. „Nam je — piše „Slov. Gosp.“ — došel od prijateljske roke v Celji nemšk izti. „Slov. Gospodarja“ ta stvar jako zanima in rad pripomaga k srečnemu vspehu razstave, vendar prvo je, da gospodje odborniki ozir vzamejo na potrebo tudi slovenskega načrta. Ta bo še le pravo pozornost naših kmetovalcev prebudil, in razstava bo svoj namen dosegla in veliko koristila, sicer pa le malo ali nič! Za par nemških in nemškutarskih posestnikov razstavo napraviti, ogromnega števila slovenskih kmetovalcev pa ne privabiti, se ne splača žrtvovati toliko denarja in truda, kolikor tako podvzetje stane. To smo skusili že pri večih razstavah na Slovenskem; spretnih slovenskih peres za gori omenjeno delo ne manjka v Celji in v sili ponudi rad „Slov. Gospodar“ svoje slabe moči!“

Čebelarjem na znanje!

Letos mislim tri ali štiri vozé, to je, 120 — 160 panjev prav dobrih čebel prodati. Nekaj čez 100 je prvih rojev, ki imajo po večem lanske, to je, eno leto stare matice, drugi bodo izrojenki ali pa družci, kakoršne si bo hotel kdo izbrati, ki imajo pa tudi vsi že oplemenjene ali sprašene matice. Panjovi imajo vsi premakljivo satovje v romčekih, in so še tako dobro ohranjeni, da jih bo čebelar, kateri jih kupi, lahko še veliko let rabil.

V Bohinji.

Luka Porenta,
župnik in čebelar.

Zdravniške stvari.

Toplice v Lipiku v Slavoniji.

Čas je prišel, da bolniki zdravja iščejo v raznih kopališčih.

Dolžnost nam je, da pozornost slovenskega sveta obrnemo na jodne kopelje (Jodbad) Lipiške, katere imajo za mnoge bolezni in najbolj za škrofulozne bolezni, za bolezni v kosteh, za venerične in druge toliko zdravilno moč, da se morejo imenovati prve v Evropi ali pravi „unicum“, kakor jih nek dopisnik v „Obzoru“ imenuje.

Mnogo let so bile le jodne toplice v Hall-u v zgornji Avstriji na glasu o škrofuloznih boleznih, — zdaj pa od leta do leta slovijo bolj za take bolezni toplice v Lipiku. Čemu tedaj bodemo mi hodili in bolnike z imenovanimi bolezni pošiljajo daleč gori v Hall, če imamo bolj blizo veliko bolj zdravilne kopelje?

Pred 8 leti bilo je v Lipiku težko dobiti stanovanja za 50 gostov, danes je ondi že prostora za 400 oseb, kajti v samem hotelu „Garni“ je blizo 70 krasno vredjenih sob. Izvedeni in prijazni zdravnik dr. Hinko Kern je voditelj kopališča, na katerega se je obrniti treba, kdor hoče se podati v Lipiške toplice, ki imajo manjih in večih kabin, prav čedno in čisto držanih.

Lipik leži v lepem kraju blizo Pakraca v Sla-

voniji. Ni ga treba hvaliti z lepimi besedami, — izvrstna zdravilna moč toplic hvali ga sama najbolj. Edino, kar bilo bi želeli boljega po „Obzorovem“ poročilu, je to, da bi se v restavracijah točilo boljše vino, vsaj Pakrac ni daleč, kjer se pridelujejo vina, ki slovijo po svetu.

Namen teh vrstic je edini ta, po slovenskem svetu razglasiti kopelj, v katero je mila narava djala čuda veliko zdravilno moč. Hrvaška pa sme ponosna biti o tem zakladu in Vodnikovo pesem na-se obrniti, ki pravi:

Glej, stvárnica vse ti ponudi,
Iz rok ji prejemat' ne mudi!

Dr. Bl.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

„Na, zdaj je pa tega cigana vrag tudi k nam prinesel! Bodete videli, da bomo kmalu v cajtengah vsi.“

Te besede, katere so mi udarile na uho v nekem kraju, naj bodo začetek tem črticam, ki bodo obsegale mikavnejše reči iz potovanja mojega po Dolenjskem in nekoliko tudi po Štajarskem.

Zopet sem namreč odrinil ž Ljubljane pozvan po prijateljskem pismu. In tem rajše sem se napravil na pot, ker sem že davno želel videti nekatere kraje, ki mi do zdaj niso bili še znani. Vročina meseca junija sicer ni ugodna peš-potovanju, vendar se spravim na noge in — se peljem do Litije po železnici. V vozu tik mene je sedel človek gospôske podobe, skrbno zapét in molčeč, ker so v drugem oddelku vozá govorili o tujih žepnih tatovih, ki so jih o binkoštih v Ljubljani vjeli, in še družih, ki so jim ušli. Morda je mož mislil, da sem jaz zadnjiheden, posebno zato, ker sem nemški govoriti poskusil ž njim. Na potu ljudje človeka cenijo više, kakor je. Zavaljo politične zapetosti soseda zrem skoz okno in se radujem nad obilno letino pa svojeglavno Savo, ki si izbere svojo pot danes tu, a jutri tam; strogih mej ta muhasta reka si ne dá določiti. To je prav zgleden absolutizem.

V Litiji skočim z vozá in kaj zagledam! Glasovitega Vesteneka. Ko zagleda mene, se nevoljno in stran obrne. Morda bi bil rajše videl z voza skočiti kako lepo osebo ženskega spôla. Zvedel sem, da on kaj rad prihaja na kolodvor o tistem času, ko vlaki memo drčé. Menda zato, ker ima dolg čas domá in mu do železniške postaje ni daleč. Meni mož nič žalega ni storil; to moram očitno konstatirati.

S kolodvora grem čez most in ker mi vročina dela žejo, vkrenem v znano Koblerjevo gostilnico, kjer si ohladim grlo s prav dobrim pivom.

Litija je že znana — zadnja leta posebno po vitezu Vesteneku in zdravniku dr. Erženu, ki je bil lansko leto ob volitvah pokazal se tudi dobrega pretepača, pa je bil zavaljo tega obsojen. Čeravno sem se malo mudil v Litiji, sem vendar zvedel mnogo črtic o tem, kako „der handfeste“ Eržen ume zdraviti bolnike in celó praša, iz katere hiše so. Slišal sem tudi, da bi bila vsa Litija z okolico vred silno vesela, če tega moža, ki je preveč „kirurg“ s pestjo, kam drugam preselijo. Videl ga nisem, pa mi je tudi ljubše bilo, kajti tacih Golijatov se jaz že od daleč bojim. Za nemčurje in uradnike je v Litiji ena sama kréma, katere gospodar pa je neki blizo take narave, kakor glasoviti dr. Eržen, zato sem šel memo nje, čeravno obraze nemčurjev povsod rad študiram.

Napotim se proti Šmartnu, kjer se zarad hude vročine nekoliko ustavim. Šmartno je lepa vas, cer-

kev ponosna, biše krog nje lepše, kakor v marsikaterem trgu. Ravno bije ura štiri v stolpu z velikimi in še dokaj dobro vbranimi (veliki H) zvonovi. Predno jamem plezati čez Wagensperg (memo nekdanjega Valvazorjevega grada), oglasim se pri znancu. Ta me vljudno spremi do vrha. To vam je cesta, da se Bogu smili! O najhujšem mrazu mora se pešec potiti, kaj še le o vročini! Koliko trpi živina! Skrajni čas bi bil, da bi se pričela delati cesta preko Brezja, ki je bila v deželnem zboru že na dnevnem redu. Jaz bi se po tej cesti ne upal voziti poleti, še manj pa pozimi, ko povsod drči. Naj se pri vozu kaj utrga, naj pozimi „maček“ spusti, pa si, Bog vedi, kje. Saj je že za pešca tako, kakor da bi na Triglava ali celó v nebesa plezal. In vendar gre tu vsak dan pošta!

Vsa potna in do kože mokra prisopihava ob žgocem solncu navštric Valvazorjevega grada. Mika naju res, ogledati si notranje prostore, a ura naju žene naprej. Jaz izgovarjam svoj greh s tem, da si ta grad lahko pridem kdaj ogledat še z Ljubljane, kar me stane le en dan časa, moj spremljevalec pa si ga je bil že ogledal.

Še nekoliko dobrih stopinj je treba do vrha, od kodar se pot spusti navzdol. Na vrhu je za velikansko tepko, kakoršnih sem še malo videl, priprosta kmetiška krčma. Tu se ima razdeliti najina pot. Ko že slovó jemljeva, zadoni glas krčmarice, naj bi „dala vsaj za liter vina, ker ima dobrega.“ Čeravno kmetiški Sireni tega ne verjameva popolnoma, vendar greva v past in prinese nama „boljšega“. „To ni domače“ — pojasni krčmarica, ko vidi, da po prvem plitvem požirku odstavi. „Kakošno pa je vaše domače?“ — vprašam jaz in pogladim s koščekom zeló trdega kruha razdraženo grlo. Krčmarica gré v klet, zraven katere sedeva na priprostih sediščih, in prinese kozarec rudečkastega vina, katerega postavi na mizo rekši: „Naj ga le pokusijo“. Pokusiva ga ali — o joj! To je koncentrirana kislina, da se na jeziku kar mehurji spuščajo. Vso čast Kranjskemu vinu, al tako vendar ne sme biti. Ko krčmarica vidi najina kislá obraza, reče:

„O, nič naj se ne bojé, od tega vina človek ni pijan.“

„To vam verjamem“ — pravim jaz — „ker tega nihče toliko piti ne more.“

Ta moja rabsodba krčmarici ni po volji, zato me začne postrani gledati, in slednjič spregovori: „jaz pa vem, kdo so Oni!“

„No?“ — vpraša moj spremljevalec.

„Oni so tisti, ki doli v Šmartnem otroke tepó in za ušesa vlečejo.“

Ta pójem o učitelju naju spravi v silen smeh. Žena se prime za predpasnik in začne ogledovati ga od vseh strani. Ko sva se dosti nasmejala, reče moj spremljevalec: „Motite se, žena! Ta gospod ne tepe in ne vleče za ušesa otrok, ampak le odraščene, in sicer s peresom.“

Priprosti ženi je bilo to pojasnilo prečudno, zato je sedla na tnaló in čakala, da sva popila, k čemur sva se podvzivala le zarad tega, ker se je obema mudilo. Za kmete pa je tako vino dobro, ker je po ceni in ga tudi nobeno grlo veliko ne prenese, tedaj ob njem ni lahko zapraviti premoženja.

Slovo vzemši od krčmarice in obljubivši jej, da bo deva že še prišla, se ločiva na razpotji. Hvalo izrekši gospodu spremljevalcu za skazano mi vtudljivo prijaznost spustim se na vzdol. Še slabša pot, ko prej na vzgor. Vendar piblja prijeten gorski zrak zmešan z vonjavo cvetlic. Samotno in dolgo pot mi razen tega krajša še pogled na zelene gorice. Ali kaj! Tam pretrga zelenjavo strašna golina; od vrha do znojja je

drevje posekano, vsa stran griča obrita. Že se delajo plazi, po katerih toči morda narava solze; že se pomika zemlja na vzdol, že kažejo se gola rebra. To je v nebo vpijoč greh.

„Kdo je ta krasni griček tako grozno oropal naravnega kinča?“ vprašam delavca, ki v vinogradu privezuje svoje redke trte.

„Ej, nek kmet, predno mu je bilo vse prodano“ — je odgovor.

„Pa to ni pošteno“ — opomnim jaz.

„Pošteno ali ne, saj tako ni več njegovo. Predno je bilo vse prodano, je vsaj še nekaj goldinarjev dobil za les.“

Ta odgovor me je spomnil na to, kar je pred par leti sprožila kmetijska družba Kranjska, namreč na postavo zoper pokončevanje gozdov in zemljišč po zarubljenih posestnikih. (Tudi pozneje sem zapazil na svojem potu še take grozovitosti.)

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

O shodu federalistov.

O umirajočem ministerstvu se ne more reči, da ni svoje naloge spolniti vsaj hotelo; isto tako pa ne bo nihče trditi mogel, da jo je spolnilo. Kajti zdaj, ko odstopa, je slabše, kakor je bilo kedaj, ker celó njegova stranka se popolnoma razdira. Bojevalo je neprenehoma boj z vsemi pripomočki zoper nasprotnike, posebno federaliste; moči je imelo dovolj, vsaj je imelo v rokah vsa sredstva državne veljave, a vendar ni nič opravilo; zdaj, ko odstopa popolnoma opešano, samo vidi, da ni spolnilo naloge: „Stiften Sie Frieden unter meinen Völkern“ (pomirite moje narode).

Nasproti pa tudi to vemo, da njegovi največi nasprotniki — federalisti — v tem neenakem boji niso si priborili družega nego to, da so svojo pozicijo neoslabljeno si ohranili. S tem pa so pokazali, da so deblo trdno stoječe, ki je prestalo vse viharje nasprotne jim politike. Ideja federativne državne oblike je zdrava in edina v stanu, zadovoliti vse narode Avstrijske.

Zdaj, ko tako zvani „liberalizem“ svoj testament dela, nastopila je najugodnejša doba, poiskati obliko državne ustave, po kateri bi bilo vsem narodom mogoče zediniti se v blagor Avstrije.

Česki list „Politik“ je sprožil misel o shodu federalistov, ki naj bi določil prihodnje postopanje Slovanov pa tudi onih Nemcev, ki so ž njimi edinih misli.

Da so Čehi se poprijeli načela, ki so ga Magjari trdili, ki niso hoteli v državni zbor Dunajski priti in si s tem priborili samostojnost, ne more jim nihče v greh šteti, kdor vé, da nič manj kot Ogri ima Češka zgodovinsko pravo. Al vprašanje je vendar upravičeno: al bi se ne dalo to sčasoma tudi doseči z aktivno politiko, kar so Čehi mislili doseči s pasivno politiko, to je, da niso prišli v državni zbor Dunajski. Gotovo je, da so vrli naši bratje na Českem s svojo pasivno politiko marsikaj zamudili, večkrat bi bili s svojim vstopom v državni zbor lahko pripomogli k prevratu Avstrijske notranje politike; njih beseda bila bi tehtna bila o vsacem vprašanji.

Liberalizem je tako brezobzirno ravnal, da je moral priti na kant sam ob sebi; zdaj bi bil čas za opozicijo, stopiti na noge združeni. Skoro vsi Slovani, celó večina Poljakov, potem nemški Tirolci, Solnograščani in Gornje Avstrijci so za federalizem; tem bi pristopilo še mnogo veljavnih mož, ki so zadnja leta odtegovali se političnemu življenju, ker niso marali za

Ves zbor je bil razdeljen v 11 odsekov, namreč v odsek za kmetijstvo, živinorejo, vinorejo, vrtnarstvo, kmetijsko tehniko, tehnične postranske obrtnije, svilorejo, čebelorejo in znanstvo zaželek, konjerejo, kmetijsko postavodajstvo in kmetijsko šolstvo. Dopoldne so odseki imeli svoje seje, popoldne so bili občni zbori.

Važnejše obravnave so se sukale okoli sledečih predmetov: kako zatirati živinske kuge, — kako pospeševati nauk v kmetijstvu posebno po popotnih učiteljih, — kako skrbeti za izrejo lesa, — o davku na špirit in sladkor, — kako se dá voda iz mestnih kanalov koristno porabiti, — o kmetijskih poskušalnicah, — o vvaževanju mesa iz Amerike in Avstralije, — o vpejljavi časom primerne zemljiškega katastra, — o konjereji, — o stanji vinoreje s posebnim ozirom na škodo po trtni uši. Razprava o filloxi (trtni uši) je trajala več dni in je razodela mnogo dobrih skušinj. Po končanem zborovanju so gospodje obiskali več odličnih posestev na deželi.

Slovansko slovstvo.

* Kojoj slovenskoj grani pripadalu Slovenci u gornjoj Albaniji i u Makedoniji. Pисао Деспот Бацковић из Македоније.

Pod tem naslovom je prišla nedavno v Belgradu iz državne tiskarne med svet brošura, ki na 48 straneh razpravlja s političnega in kulturnega stališča važno vprašanje: „kateri slovenski veji pripadajo Slovenci v gornji Albaniji in v Makedoniji. Duhoviti pisatelj pravi v predgovoru: „Da se more določiti, kateri národnosti pripada kak národ, treba je pred vsem poznati: 1) njegov máterini jezik; 2) njegove običaje; 3) njegovo zgodovinsko prošlost. V teh treh ozirih hočem jaz opisati slovenski národ v Makedoniji in gornji Albaniji, kateremu tudi sam pripadam.“ — Iz tega se razvidi vsebina in tendenca knjige, katera naj bi našla tudi v Slovenih mnogo prijateljev, a jezikoslovcem bi se, po naših mislih, smela še posebno priporočati.

* Старо-Срби. Написао Димитрије Алексијевић из Раосока (Уголими Дивре.)

Tudi ta brošura, tiskana, kakor zgoraj omenjena, v Belgradski državni tiskarni in ravno toliko strani imejoča, naj bi našla med inteligencijo slovensko kupovalcev in bralcev. Kar je opomnjenega o prvi, velja skoraj o drugi, razven predmeta, ki je tudi važen v sedanjih dneih, ko so obrnjene vse oči na Slovence, dakle tudi na Srbe. — Tisek obeh knjig je jako ličen.

J. Charpentier.

* *Boris Miran's Gedichte.* Auswahl, aus dem Slovenischen übersetzt von J. S. Wien, 1877. Druck und Verlag von A. Keiss & P. Horn. 16°. 79 strani.

Razven nekdanjih naših pesnikov: Prešerna, Vilharja, B. Tomšiča, in v novejši dōbi Lujize Pesjakove, Slovenci sploh nimajo pesnikov, da bi se bavili z nemškim pesništvom. Nekaterim se zdí to potrata časa in dušnih kreposti, a drugi sodijo spet drugače: pesnik slovensk namreč pokaže v nemškem vērzu svojo dušno ugibičnost in spretnost za prizvanje tujega jezika in njegovih svojstev. Tudi hrvatski pesniki: D. Dudumi, Milov i. dr. so znani med nemškimi pesniki po dobrem, kar služi v čest njim in národu.

Pri nas vsakdo, ki nima zaprtih oči, spoznava, koliko je storil Stritar do zdaj na polju beletristike naše. V obziru forme je on v novejši dōbi največ

uplival na mlade pesnike slovenske, ako tudi imamo že pred njim vzorov, toda on je učil in je učeč delal. A to miče.

Te nemške pesmi nam sicer niso nove — poznamo jih po nekoliko iz B. Miránove zbirke in iz „Zvona“, vendar zanimajo nas, ker jih vidimo v nemški besedi in dovršeni obliki. Slučajno so prišle te poezije — izvzemši obé pesmi iz cikla „Raja“ in odlomka „Oresta“ — še v rokopisu pred oči slavnemu nemškemu pesniku Anastaziju Grünu, kateri je pisal o njih Jos. Cimpermanu iz Šrajbarskega Turna v pismu dné 23. junija 1874. leta med drugim: „Neben der echt poetischen Stimmung, welche in diesen Dichtungen vorwaltet, war ich auf's erfreulichste überrascht durch die fast Platen'sche Correctheit, mit welcher (ein paar kleine Ausnahmen abgerechnet) Stritar sowohl in sprachlicher wie in rythmischer Beziehung seinen deutschen Vers behandelt.“ To je lepa in veljavna pohvala, kateri ni dodati družega, nego, da Slovenci svoje knjigarne pomnože tudi s tem najnovejšim delom Stritarjevimi. — Cena elegantni knjižici je 50 kr. in dobiva se pri izdatelju: Währing, Zellerhof 6, na Danaji.

J. Charpentier.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

(Dalje.)

Po težavnem, le zarad narave še prijetnem potu dospem v dolino. Tu so hiše le posamezne, preko pota večidel le grmovje in obilna, a močvirska, tedaj ne pre-dobra trava. Griči pa so povsod lepo zeleni, čeravno oko pogreša večega, čvrstega drevja. Sila je najbrže prignala posestnike, da gozdom niso prizanašali.

Ker je v tem jela hladna noč spuščati svoj temni plašč nad zemljo, nisem mogel gledati družega, kakor še razsvetljene vrhove gorá. Če pa človek le na vzgor gleda, se lahko na zemlji spodtakne; to se je tudi meni zgodilo in padel sem nad kamnom, da je vse od mene odletelo. Ko sebe in svojo robo pobiram in tepem prah, priteče pes bližnje hiše in se mi zaleti pod noge. A bunka moje palice ga poduči, da nisem zajec ali kaka enaka zver; rep stisnjen med nogami teče cvileč nazaj proti hiši, med katere vratmi se pokaže zdajci ženska, ki jame lajati nad mano še bolj, kakor prej pes. Jaz pa grem mirno svojo pot in kmalu babe ni več slišati.

Zopet grem v rebro in pot mi stopi na čelo. Ker ni družega, pride mi na misel krčmarica, kateri je bil ideal učitelja ta, „da otroke tepe in za ušesa vleče.“ To se je ženi gotovo naravno zdelo. Da, da, šiba, šiba v šoli! Škoda za njo, da je ni več. Mnogo starišem bi bila prihranjena žalost nad otroci, mnogo učencem bi koristila, spravila jih do kaj koristnega. Veliko manj spridenih mladih ljudi bi bilo na svetu, če bi v šoli še pela šiba, kakor je pela nekdanj.

V teh mislih srečam moža z motiko na rami, ki mi prav prijazno želi „dober večer“. Odzdravivši mu ga prašam za pot proti Št. Vidu. Brž se mi ponudi za spremljevalca po stranski poti, a jaz mu rečem, da bom že sam prišel, če mi jo le pokaže. Mož mi vstreže in tako pridem preko zelenih logov in obilnega polja že o mraku do Št. Vida pod Zatičino, kjer sem namenil svoj šotor postaviti za to noč.

Št. Vid je lepa vas, ima lepo cerkev s krasnim zvonikom, ki se že od daleč blišči. Hiše so vse zidane, tako, da je vas podobna trgu. Z velike ceste se prav lepo vidi, ker stoji na gričku; zato so tudi ceste po nji neravne. Tu so trije duhovni, ljudska šola, za katero

se je posebno sedanji gospod župnik brigal, dokler mu Vestenekovci niso zgrenili veselja do nje. Jaz sem na pr. videl tū prav izgledne spise deklet, ki so vredni vrsteni biti med lepomisli. Takih menda zdaj ni več.

Ta kraj je zadnji čas postal imeniten posebno o volitvah. Vkljub Vestenekovim in drugim agitacijam je volil namreč vendar národno. Veliko bi se dalo pripovedovati o glasovitem Litijskem paši in o neki borni živalici, ki ima naslov okrajnega zdravnika. Prvi je našim bralcem že dovolj znan, zadnji pa ni vreden, da bi ga človek pod peró vzel.

Toda po teh opazkah naj vrnem se na svojo pot. Vtrujen dospem do župnikove hiše, katera se mi gostoljubno odpre. Bili smo svoji pri svojih („entre nous“ pravi Francoz) in ura nam je pretekla le prenašlo, čeravno smo se pogovarjali le tako, da bi bil naš pogovor tudi državni pravdnik lahko poslušal. Kar se mene osebno tiče, sem našel tu prijatelja, katerega že skoro 15 let nisem videl; zatorej opravičeno veselje moje zavoljo prijetne družbe.

Drugi dan mi je prijazni gospod župnik razkazal bližino poslopja — lepi vrt z zelenjavo, vodnjak napajan s strehá, ki ima čisto mrzlo vodo brez vseh živalic, in marsikaj družega, kar kaže, da ni bil le za šolo, ampak tudi za druge reči jako marljiv. Škoda, da ima po Vestenekovih tako malo hvale za svoj obilni trud! Pa mislim, da ga to ne grize, kajti „óse gredó le na najslajše sadje“.

Ta dan je bil silno vroč, še v senci se je človek potil. Čeravno je bil moj program peš poti, sem bil zato vendar prav vesel, ko mi prijatelj ponudi konjiča, ki naj bi me potegnil do višave nad Trebnjem. Potoma sem radoval se nad zelenimi griči in lepim poljem na obeh stranéh ceste; vse je jako lepo kazalo, skoro vsak kmetič, ki sem ga videl, je bil veselega obraza.

Pripeljeva se do neke zale hiše, voznik pravi, da je to „pod Gabrom“. To tedaj je tista gostilnica, ki je postala znana v novejšem času po Vesteneku! Tu je imel on svoj „amtstag“ (uradni dan), kamor je sklicaval župane, čeravno je to najskrajniši kot njegovega okraja. Kar ga je zarad tega in še nekaj družega prijel „Brencelj“, pa ni več tam „amtstaga“, tudi s šolo pod „velikim Gabrom“ se več tako hudo ne mudí. Vestenek je svoj „amtstag“ preložil drugam.

Bolj iz radovednosti, kakor iz potrebe velim vozniku vstaviti pred gostilnico. Prikaže se na pragu ženska precejšnjega života, čedne postave in prijaznega obraza. Ko zve moje želje, izgine in pride čez minuto časa s pollitrom vina, katero prijazno natoči in ga ponudi najprvo meni, potem pa vozniku z vprašanjem, kam se peljeva. Mene le tako nekako postrani gleda. Ko sva izpila, požene voznik konjiča in naprej drčiva proti vrhu. Na prelazu skočim z voza in se pomikam po cesti navzdol. Povsod kaže se najlepša letina, katere se še celó tički veselé, ker tako prijetno žvrgolé po grmih.

Čez nekoliko časa zagledam v nižavi čez majhne gričke, preko katerih se cesta spušča v nižavo, črn šterž — Trebanjski zvonik. Čim nižje se pomikam, tim bolj soparno postaja. Visoko žito ob obeh stranéh ceste ne dá špranje nobenemu pišu. Trebanjski zvon naznani poldne in kosci se jamejo vračati domú na kosilo — pevajoč. To tedaj je posebnost teh krajev, da kosci pri svojem delu prepevajo in vriskajo. Vsak kraj ima svoje navade.

Vrh zvonika Trebanjskega je vedno videti izza griča, a ko pridem na vrh, zopet pokaže se drug grič pred njim; zdi se mi, kakor da bi se mi umikal, ker mu ne pridem bliže. Narava je tu prav lepa, pot bi me toraj ne vtrudila — al vročina, to je nekaj, kar

omami človeku uhó in oko, da ima edino to željo, da bi kmalu bil na hladnem. Srečujejo me otroci iz šole gredoč in me pozdravljajo s „hvaljen bodi Jezus Kristus!“ — „Amen na veke“, odgovarjam in si mislim: „No, hvala Bogu, tukaj se šola ni še potopila v „konfesijslosno“. (Pozneje sem skusil na drugem kraji nekaj vse drugačnega, kar bo prišlo tudi na vrsto.)

Ves premočen po potu in skoro onemogel vročine prisopiham okoli polu dveh v Trebno ter stopim v prvo gostilno, ki jo zagledam. Vabi me tudi slovenska lipa pred njo. Lipa me ni goljufala, kajti zadel sem dobro gostilnico, kateri je gospodar znani narodnjak gospod Em. Tomšič, župan Trebanjski. No, hvala Bogu! Ohladil in nakosil sem se o zabavnem pogovoru tako, da sem čez poldrugo uro zopet lahkkih nog vzel torbico na ramo in palico v roke ter napotil se proti Mirni peči.

(Dal. prih.)

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Do Kube je bila vožnja srečna in primerno nagla. Tu je ladija postala dva dni, priskrbela si vode, in dobila nekaj popotnikov do Evrope. Spitler se z ladije ni ganil in zato je tudi Dolar na nji ostal, češ, da je na suhem presoparno. Tretji dan so zopet na morji na poti naravnost proti Evropi. Štirinajst dni je bilo vreme vožnji zeló ugodno in kapitan je rekel, da bodo drug dan že videli Kanarske otoke, če bo tako lepo ko dozdaj. Dolarju začelo je srce urnejše bítí in naglejše kri poditi po žilah; spominjal se je, da bo kmalu dosegel svoj cilj, mislil se je že pri svoji Emi.

Ponoči pa se vzdigne vihar, ki traja s strašno silo tri dni in tri dolge noči. Trdna in močna ladija, ki je prej tako krepko orala si pot po polji morja, je zdaj neokorno truplo z lesa in železa, ječeče pod silo valov in vetrov, ki delajo ž njim, kar se jim zdi. Popotnike popade strah in groza, najplašnejše in najobupnejše se vede Spitler. Slaba vest in pa smrtna nevarnost — to se nikakor ne vjema.

Posebno silovit je vihar tretjo noč. Kapitan že ne more več preračuniti, kje da so, le toliko je skoro gotovo, da je bil parobrod zagnan daleč v stran proti jugu. Dozdaj še ni trpel posebne škode, le en mornar je bil po nekem drogu hudo ranjen. Parobrod pa se je vrlo ustavljal valovom, da si so mu neprenehoma rebra pokala. Zato je kapitan mislil, da bo srečno preстал nevihto, če ga ta ne zažene proti suhi zemlji. Če bi se pa to zgodilo, potem se je bati najhujšega. Kak strah prešine tedaj vse, kar je na ladiji, ko nekdo zaupije:

„Suha zemlja! Na tri (morske) milje daleč se vidi luč“.

„Pripravite čolne, spustite jih doli!“ — velí glas kapitana.

Za tem zagrometa dva topova kot znamenje sile in klic na pomoč. Vse plane iz notranjih prostorov na vrh, tudi Dolar tik za Spitlerjem, ki je tako zmešan, tako prestrašen, da ne vé, kam stopa. Ko pride na vrh in dobí od valov nekaj kapljic v obraz, se obrne nazaj in teče v svojo čumnato. Ta hip se ladija strese, kakor da bi bila nekam zadela, in vrata do notranjih prostorov se zapró.

roba. Konkurencija je prav ostra sodnica, ona vse natanko pregleduje, zameta in zaničuje, kar je srednjega ali slabega, in priznava prednost le dobrim, izvrstnim rečem.

Zavoljo tega pa ne smemo obupati, zakaj konkurencija škoduje le nemarnim. Vrlega, umnega moža pa spodbada k napredovanju; ona mu je nagib k novemu preiskovanju, in vsled tega izvir novih iznajdeb in ponosnega veselja. Nam je tedaj zadnji čas, da začnemo posluževati se pravih sredstev; zatoraj zložimo se in naperjamo vse moči, da bomo drugim prodajalcem kos. Pomagajmo si sami, kajti drugi nočejo in ne morejo za nas skrbeti. Najti pa moramo pravo pot; kar je drugim narodom mogoče, je mogoče tudi nam Slovincem!“

Iz velikega shoda kmetovalcev v Parizu.

V zadnjem našem listu smo nekoliko omenili veliki shod kmetovalcev v Parizu, kjer je ravno zdaj svetovna razstava. Naj dodamo unemu poročilu še nekaj iz shoda kmetovalcev.

Družba kmetijska Francoska je osnovala ta shod, kateremu je vlada na razpolaganje dala 100.000 frankov.

V prvem shodu je tajnik družbe kmetijske Francoske Lecouteux v zanimivem govoru razložil kmetijstvo celega sveta. Povdaril je resnico tega, kar je nekdanj Montesquieu trdil, rekši: „Dežele so bolj po tem, kolikor več ali manj svobode uživajo, obdelane, kakor pa po rodovitnosti svoje zemlje“. To se z drugimi besedami pravi: Čem bolj se kmetijstvo svobodno giblje, tem bolj napreduje in cvete; kaj pomaga samo rodovitna zemlja, če je ne obdeluje umen gospodar, kateremu ni treba zmirom se le na postave ozirati, ki mu propisujejo pot kmetovanja. Kazal je pri tej priliki na Belgijo in Francosko Flandrijo, kjer je kmetijstvo na jako visoki stopinji. Ti deželi prav očitno potrjujete resnico Montesquieujevih besed. Kjer se kmetuje umno in s premoženjem, ondi raste ne samo kapital in blagostan kmetijstva, temuč se množi tudi število ljudstva. V Belgiji štejejo na 100 hektarov zemlje po 181 ljudi.

Da se na polji kmetijstva res kaj velicega doseže, je pred vsem treba dovoliti mu one svoboščine, katerih potrebuje; zato je velika ovira napredku, če kmetijstvo pri vsaki stopinji zadene na nadzornika in se s kmetijstvom ravná kakor z otrokom. Zato naj le kmetijske družbe napravljajo vsa važna vprašanja, ki se tičejo kmetijstva; le-sem spadajo: uravnavanje colnih tarif, užitinski davek, zemljiški davek, kmetijski kredit, poduk v vseh razdelkih kmetijstva, zljajšanje življenja kmetijskih delavcev, zložba zemljišč, postave za kmetijstvo, poljska policija, družbine zadeve in zadeve združevanja, odprava sladnine (davka od slada) in družih monopolov, upeljanje zdatnih pripomočkov za obrambo kužnih bolezin, asekurance itd. — Dalje je govornik poudarjal za zboljšanje kmetijstva potrebo, da bi kmetovalci marljivo nabirali in porabili vse, kar služi za gnoj polju in senožeti. Naj bi se povsod v mestih in na kmetih gospodarji prepričali, koliko gnojiva jim odteka in v zgubogre, če se ne skuša porabiti gnojnica, ki po kanalih neporabljena odteka.

Mož je pač zlata vredne besede govoril, katere naj bi tudi pri nas ne padle na tla nečimurnosti!

Kako dolgo živi čebela matica?

V Saskem čebelarskem društvu trdil je nedavno čebelar Kanig, da matica ne živi več kot eno samo leto. Vsled te trditve se je pričela živahna razprava, v

kateri so se čebelarji razdelili v trojno mnenje. Večina je trdila, da matica živi 2 leti, manjšina, da živi 3 leta, le nekoliko čebelarjev je bilo Kanigovih misli, da živi eno leto. Glasoviti čebelar Huber je že davno dokazal, da matica more živeti celó 4 leta, — Kanig pa trdi, da je to nemogoče. — „Kaj mislijo naši čebelarji?“ — prša Zagrebški „Gosp. List“. Tudi mi vprašamo naše čebelarje: kaj mislijo oni?

Gospodarske novice.

* *Slaba spodbuda svilorejcem.* Časniku družbe kmetijske Bolčanske se piše iz Tridenta in Lavisa, da je tako malo kupčije bilo s kokoni, da jih svilorejci niso mogli drugače prodati, da so kilo kokonov dali za 80 krajcarjev v papirji.

* *Zbor Nemških in Avstrijskih čebelarjev* bo letos v Greifswaldu na Pomorskem (Pommern), se začne 10. in se konča 13. septembra t. l. („Landw. Zeitung für Oberösterreich“).

* *Počitnice ljudskih šol v okrožji Vratislavskem v Pruski Šleziji* so prav pametno vredjene, ker ugajajo tamošnjim potrebam kmetijstva. So namreč ene ob času žetve: od 31. malega srpana do 13. velikega srpana, — druge pa ob času, ko se krompir in repa domú spravljata: od 29. kimovca do 12. vinotoka (oktobra).

* *Goveje kuge* imajo še zmiraj precéj v Dalmaciji; začela se je na novo v Novosielici v Bukovini okoli 15. malega srpana.

* *Delitev premij za govejo živino na Koroškem* je v 9 krajih od 21. septembra do 11. oktobra za goveda Beljanskega plemena, — v 10 krajih od 1. septembra do 11. novembra pa za goveda Noriškega plemena.

* *Škarje na palici (Stangenscheere)*, s katerimi se dado tudi debele veje na drevji gladko in lahko odrezati, do katerih se z roko ne more, je iznašel neki Amerikansk nožar. Hvalijo jih, da so dobre, pa drage so tudi, kajti v pomologičnem inštitutu v Reutlingu na Württembergem se dobijo za 6 gold.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

(Dalje.)

Trebno in cesto do Mirnepeči sem že predlanskem površno popisal; natančnejega tudi ta pot nisem zvedel niti se mi ni nič posebnega prigodilo; zato naj bo tu le omenjeno, da memo gospoda župnika, starega prijatelja svojega, nisem mogel iti, da bi se ne bil oglasil. Sprejel me je prav prijazno, al ker se mi je zavoljo pozne ure zeló mudilo, sem kmalu zadel svojo robo na rame ter vdaril jo preko „kačjega gozda“ proti Novomestu. Že je namreč večerno solnce komaj pendenj stalo nad gorami in senca moja postajala čedalje daljša.

O hladu je to prav prijetna pot preko goščave in lepih logov. Če se obrneš nazaj, vidiš celó Kamniške planine in Šmarno goro, spredaj pa Koko in druge gore. Cesta gre vedno navzdol, spehan človek si prav lahko oddahne. Po poti so me srečavali ljudje z živino, ki pa ni bila niti lepega plemena, niti dobro rejena. Proti večeru dospem do Bršlina, precej čedne vasí, potem se spustim v klanec in sem ob devetih zvečer v Novomestu.

Mesto je še popolnoma tako, kakor je bilo pred dvema letoma, ko sem si ga bil ogledal in popisal v

„Novicah“: isti slabi tlak, isto nemčursko gospodarstvo, ista „detto feuerwehr“; vendar vedé, da je tudi veliko Slovencev po vseh stanovih, sem si namenil jih poiskati; zato jo vkrenem najprej v Rozmanovo gostilno, kjer sem se bil namenil prenočiti, potem pa v čitalnico. Poslopje čitalnično je krasno, a ne še po vse dodelano, le spodnji prostori so za rabo; v teh je gostilnica, prostor za čitanje in pa dvorana. V čitalnici najdem znanec, s katerimi se spustim v pogovor, ki se suče največ o mobilizaciji, ker je veliko mladenčev dobilo liste kličejoče jih v 24 urah k vojakom; med njimi so bili mladenči iz vseh stanov, celó nekaj dijakov, ki so ravno bili izvršili pismeno maturo in imeli delati še ustmeno; te je osoda bitko zadela. Splošna vojna dolžnost je pač huda reč; — to se čedalje bolj priznava. Kaj bodo ti mladenči počeli vrnivši se nazaj od vojakov? Bodo li potem, to je čez nekaj let, še le delali ustmeno maturo? Jo bodo li tudi prestati mógli, ker se čez leto in dan veliko pozabi? Bodo li še sploh veselje imeli do tega, ko se bodo učenja čisto odvadili? In če bo vojska, se bodo li res še kedaj vrnili nazaj? Tako bo uničena marsikatera nada starišev. Al postava je železna, izpolniti se mora, če tudi se uniči marsikomu prihodnost. Ni čuda tedaj, da je bilo vse nekako poparjeno, zlasti ker se še ni vedelo, zakaj se mobilizira. Da se res mobilizira, so že vrabci po strebah peli; v Ljubljani pa so konfiscirali liste, ki so pisali, kar je bilo povsod vsacemu znano.

V takem razgovoru nas prav prijetno motijo pevci, ki zapojejo par slovenskih; potem so tudi trobentali jih prav vbrano nekaj na majhnih trobentah; tako je večer kmalu minul in podali smo se spat. Ponočno svečavo oskrbuje tu mesec bolje, kakor svetilnice; menda županstvo misli, da ono samo dosti sveti mestu s švabsko inteligenco.

Drugi dan sem bil namenil se čez Koko (Gorjance) peljati se s pošto, ker je bilo vroče in pot mi že znana. Ker pa pošta odide še le opoldne, sem čas do tje porabil v to, da sem obiskal več prijateljev — vseh ne, ker je bilo mi časa premalo.

Opoldne odrinem s pošto. Bila sta na vozu še dva popotnika: mlada a boleha gospica in nek trgovec. Gospici se ni ljubilo dosti govoriti, zato sem se pogovarjal le s trgovcem in postiljonom. Voz je za deževno vreme že pripraven, a ne za lepo, ker če hočeš kaj videti, se moraš pripogovati do line ob strani, da te sčasoma jame hrbet boleti. Samotna cesta je silno strma, in ljudje in živina po njej veliko trpé. Kar popotnika, če gre peš, za ta trud nekoliko odškoduje, je širok in krasen razgled zlasti na vrhu, ki sega na gornjo stran do Juliških alp (Grintovca) in Triglava, na spodnjo stran pa čez belo Kranjo in Hrvaško do gore Klek v Bosni. Med vsem tem je nasejanih brez števila vasi in nižjih gričev; tudi je videti reke Krko, Kolpo in Lahinjo.

Ko se spustiš navzdol, se ti že pod Lužo pokažejo Vlaške (Grške) vasi in cerkve; zadnje stojé večidel na samem in so videti bolj revne. Tù dohitiš ali srečaš Vlahé, ki se od drugih prebivalcev ločijo po svoji noši in temnejši koži; dekleta s pisanimi kopicami na glavi in dolgo kito po hrbtu te tujca prav radovedno gledajo s svojimi črnimi očmi. (O Vlahih sploh bom še pozneje nekoliko spregovoril.)

Od Suhora, ki natančneje pride še pozneje na vrsto, je cesta manj strma, prično se vinogradi na obeh straneh ceste. Tukaj prične rasti znano močno Metliško vino, ki postaja čedalje močnejše doli do Vivodine. Na desni se razteza Semiška gora, kjer raste enako dobra in močna kapljica.

O pol petih popoldne pripeljem se v Metliko,

kjer zagledam na cesti starega prijatelja in pobratima. Ta, dobro vedoč, kaj popotnemu človeku najboljše dé, pelje me k sebi na dom, kjer je pripravljena mala južnica, ki se mi tem bolje prileže, ker ob poti — izvzemši Lužo — ni nobene gostilnice bilo. Pogovarjava se o tem in onem, potem pa greva ogledovat Metliško mesto.

Mestice stoji na gričku ob obnožji Koke, ima nekaj čednih hiš in komendo nemškega reda. Videti je še zdaj, da je ta kraj bil namenjen obrambi ljutih Turkov. Nekdaj je spadalo celó k Hrvaški, kakor še zdaj nekaj krajev na Koki, ki se imenujejo „okraj Sichelburg“ Kar človeka posebno veseli, so tù domači napisi povsod, ker razen par nemčurjev je tù vse narodno. Čitalnica ima prav lične, čeravno nekoliko ozke prostore; a zdaj zidajo hišo, v kateri bo spodobno spravljena. Le nekaj sem jaz tu težko pogrešal: bistre čiste gorenjske vode. Imajo sicer vodovod, a voda ni čista, zlasti o deževnih dnevih je taka, kakor rumeno vino. Se vé, da temu se ne dá pomagati, ker čistih vrelcev po vinskih gorinah ni. Gorenjec ima najboljšo vodo, a vino dobiva le slabo in drago; tukaj pa je voda slaba, a vino dobro in cenó, liter ne veljá čez 24 kr.

Zvečer smo bili „pod lipo“ židane volje, peli in pili, pogovarjali se in zabavljali. Prikazalo se je tudi par nemškutarjev, ki pa so kmalu pobrali kopita pred slovenskim duhom.

V prijazni družini spoštovanega trgovca prav slovansko gostoljubno sprejet prebijem noč z okrepčevalnim spanjem. Drugo jutro se napotim proti Podzemlju. A ravna pot ni vselej najkrajša pot, to sem skusil tudi jaz, ker bi bil po ravni cesti zašel na Hrvaško. Srečavali so me pastirji bolj revno živino domú goneč in pevajoč. Melodije so bile slovanske, a ne tužne, ampak gorenjsko-vesele; le besede so jim bile druge. Želeti bi bilo, da bi po tem kraji tudi kak muzični strokovnjak nabral narodnih napevov; nekaj sem jih slišal prav lepih, posebno pri ženskah na polji. Čeravno so ob meji, vendar še nimajo značaja Hrvaškega.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Do tu so segali spisi Dolarjevi, katere sem bil prebral, ko je že solnce skoz okno gledalo. S spanjem ni nič, to naglo spoznam, zato vstanem in se napravim, da bi šel k Dolarju, da bi ustmeno povedal konec jako zanimive dogodbe. Po pravici povem, če rečem, da si konca nisem mogel po vsem tem nikakor misliti. Gostilnico, v kateri je bil čez noč ostal, mi je bil že sinoči povedal, zato se — v kavarni s sklenico čaja privezavši si dušo — podam naravnost tje. V veži vidim tri služnike, ki ravno skladajo dolg zaboj z voza. Te vprašam po tujcu z imenom „Gutman“, ki je včeraj prišel z Marseilla.

„Le za nami“ — je odgovor — „ravno mu imamo ta zaboj nesti v sobo“.

Jaz grem za njimi in ko dospemo do sobe, se odpró vrata, in on stopi, bled ko smrt, med nje.

„A gospod svetovalec, tako zarano že? Le notri, prosim!“ Delavcem veli dolgi zaboj postaviti v kot

zavši u, glej na pr. Rozmanovo katehetiko „u Celovcu 1855“, kar pa trma drugih slovnikov ni hotela posnemati; menda se jim je zdel u preveč pravoslaven; 4) naš narod govori u, narod pa je tu merodajen, a ne le prosti narod, nego i omikanci izgovarjajo u, ne v, že zarad blagoglasja, ako tudi samim sebi nasprotovaje pišejo v; 5) se ohrani prava izreka, kajti Štajarski Slovenci, prevzeti nemškega upliva, napak izgovarjajo v kakor trdi f, na pr. fkljub, f mizi, zdraf itd., kar bi se ne godilo, ko bi se ta glas pisal s posebnim in svojim pravim znamenjem; 6) se za znaten korak približamo Hrvatom in Srbom, dasi je to slovo videti le malega pomena; 7) imajo tudi drugi Slovani slično ločilo. Poljaki imajo za naš glas u, ki ga napak in nerodno zaznamljamo z v, angleški široki w, kateri bi se tudi nam priporočal, ko bi se malosrčniki ob-nj ne spodtikali; 8) ker uvedba tega razločevanja in pisanja ne prizadeva nikakih tegob in nikomur, niti pisateljem niti črkostavcem; 9) ker ni prav nobene potrebe, da bi pisali v za u.

Ugovarjalo bi se, da v pri glagolih, na pr. všteti, ušteti, je vendar potreben, že zarad razločevanja. Jaz pa mislim, da ne in sicer zato, ker tukaj ni prav za prav nobene razlike in zato je tudi narod ne dela; ako hoče pa razločevati in je to zares potrebno, onda pravi: ušteti se. Kaj se bode kmet še le na podlagi nemškega jezika učil, kdaj ima v slovenščini pisati všteti ali ušteti, ako njegov izgovor tega ne loči? Če bi pa utegnil v takem izgovoru nastati kak dvoj: vpeljati *ein-*, upeljati *ent-führen*, tedaj se ga narod ogiblje in rajše pravi odpeljati. Srbohrvati, neimajoči tega tankolasnega razločevanja, se vendar v svojih pojmovih in v preciznem izražanju nikdar ne motijo. Pa kdor ima rad to rogovilo in pa polglasni e, no, naj se mu ne pregovarja to veselje! Rajše naj bi se pesnikom privoščila ta licentia, kedar so s kakim zlogom v zadregi.

Čudno bi bilo pa res, da bi drugako pisali, drugako pa izgovarjali, kakor počnejo smešni Angleži, ne le v slovstvu, ampak tudi v dejanstvu, ki so se grdo pridušali, da „Turska mora cela biti“, pa so vendar si na tihem najlepši kos odkrhnili, samo zato, da bode Turska „cela“ ostala!

„Novice“ se od nekdanj ne ustrašijo tekoj rabiti, kar je dobro, naj tudi v prihodnje pišejo drugim za lep zgled u mesto v, ako nečejo biti prehitene, zakaj uveren sem do dobra, da se bode pisalo tako, vsaj u ima pri nas domovinsko pravico.*) M.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

(Dalje.)

Popevanje pastirjev me je tako mikalo, da sem še le pri mostu čez Kolpo zapazil, da nisem na pravi

*) Navedeni predlog, da bi Slovenci pisali u povsod, kjer izgovarjamo u, ne pa v, je resnega prevdarka vreden, — zato smo radi vzeli pričujoči članek v svoj list, ki se sicer ne briga za marsikake druge neopravičene novotarije, o katerih je gotovo, da so le ephemeride. „Novice“ so že pred 20 leti toliko pisale o bližanji slovenščine hrvaščini (srbsčini), o potopu slovenščine v hrvaščino in o občnem jeziku slovanskem, da nočejo dandanes prazne slame mlatiti. Naukom zdrave pravilnosti pa so listine „Novic“ zmirom odprte, zato so, kakor gori rečeno, rade dale prostora pričujočemu članku, želeče, da bi nam strokovnjaki „sine ira“ a „studio“ svojo misel razodeli o predlogu pisateljevem, ki se sklada s tem, kar trdijo Metelko, Potočnik, Janežič v svojih slovnica, da se v slovenščini u izgovarja kot u v nemščini, v pa kot w.

Vred.

poti. To zapazivši poprašam moža, ki mi pride naproti, moram li iti v Metliko nazaj, ali pa je druga pot do ceste proti Črnomlju.

„O le idite tu preko reke, pota ne morete zgrešiti, je sicer mnogo stez, a vse peljejo na ono cesto“, je odgovor prijaznega moža.

Tedaj zavijem po njegovem poduku na desno, in slednjič po mnogih križempotih dobro razgret in potèn pridem vendar na Črnomaljsko cesto. Solnce hudo pripeka, vetriča nobenega. Pridem do mosta čez Lahinjo. Tu je selo z imenom Primostek. Voda sama je podobna Krki in Kolpi, temna, globoka, počasi tekoča, znana zarad velikih dobrih rakov. Od tod do Podzemlja je še vroča pot, kamor sem prišel še le ob enajstih. Oglasim se brž pri svojem prijatelju gosp. župniku, ker pa ga ni bilo domá, stopim v bližnjo krčmo.

Gostilničarju je na obrazu videti, da je žid, a govori prav dobro hrvaški. V krčmi je še par ljudi in ko zazvoní poldne, vzamemo vsi pokrivala raz glav, tudi žid. Je li molil ali ne, in če je, kaj je molil, ne vem; a delal se je tako, kakor da bi molil.

Ko je odzvonilo, pride prijazni gosp. župnik in popraša, če ni bilo nekega gosposkega človeka tu. Predno pa še more gostilničar odgovoriti, zagleda mene in me pelje k sebi. Obedovali smo v lopi na zračnem vrtu, od koder je lep razgled čez Kolpo po Hrvaški zemlji. Bili smo dobre volje, jaz posebno zavoljo izvrstnih rakov iz Lahinje, dobrega domačega vina in živahnega pogovora. To je življenje, če je vse domače, vse narodno! Srce ti res izkipí prave srčne radosti.

Po kosilu se vdam prijazni ponudbi gospoda župnika, da narediva kratek sprelet v Adlešiče, od kodar mi je do Črnomlja ravno tako daleč, kakor od Podzemlja. Dva majhna, a brza konjiča naju vlečeta naglo čez bogato polje po cesti ob Kolpi. V Gribljah naju ustavi župan, priprost mož, ki mene pozná in nama postreže s kozarcem „rujnega“ vina, potem se spustita konjiča zopet v tek in se vstavita še le, ko jima je moj in župnikov prijatelj, spoznavši naju, svitlega obraza odprl vrata na župnikov dvor. Zopet so nam pretekle popoldanske ure le prenašlo; rad bi bil jaz ostal pri svojem prijatelju po duhu in peresu, a mudilo se mi je v Črnomelj, od kodar sem hotel na vsak način drugi dan še priti v Semič. Britko je človeško življenje, ker ima vsak svojega gonjača.

Ker je pot od Adlešič do Črnomlja pusta in precej dolga, pošljem po Požeka. Kdo je Požek? Župan Adleški, dobro izveden mož, bralcem „Novic“ že znan po spisih o tamošnjih krajih, čvrsta oseba, odlikuje se posebno z jasnim, reznim izgovarjanjem slovenskih besed. Najprvo pride v svoji belo-kranjski obleki, in ga pije z nami kozarec; potem pa gre po svojega konjiča in pride nazaj v „gosposki“ obleki. Jaz sem možaka spoznal že pred dvema letoma, zato sem se tudi ta pot prav rad peljal z njim, ker vé pot kratiti z raznimi pripovedkami iz tega oddaljenega kraja. Poslovivši se od prijateljev zlezem na voz, Mijo požene konja in tako drčiva o mesečni noči proti Črnomlju.

Ura je bila menda že deset odbila, ko zagledava nekaj lučic. „To je Črnomelj“ — reče moj voznik in kmalu potem se pripeljeva v mesto ter zavijeva v čitalnico, ki je že od nekdanj v „gradu“. Jaz sedem k prijateljem, ki so si o milem večeru izvolili vrt za gostilno sobo, Mijo Požek pa odrine s svojim konjičem kmalu proti domu.

Tudi tu je bila novica o mobilizaciji razburila vse mesto, ker je več mladenčev raznih stanov imelo v rokah list, da morajo v 24 urah odriniti. Zato se je tudi tu pogovor vrtil večidel okoli tega. Vendar smo

*

prešli tudi na drugo stvarino in živahno se menili do pozne noči.

Ko se drugi dan zbudim, lije dež kakor iz škafov. Kaj bo li zdaj z mano? Prijatelji imajo vsi svoja opravila, toraj bo težko dobiti družčine. Sam pa človek o takem vremenu tudi ni volje, da bi sedel in pisal. Podam se v čitalnico. Tu berem liste vse od konca do kraja, še celó „Turški list“. Ko sem bil pred dvema letoma tu, imela je čitalnica lepše in večje prostore; zdaj pa se je iz njene dvorane naredila dekliška šola, v katero res hodi nekaj deklet, kakor sem videl.

Črnomelj je po večem národno mesto, čeravno tudi nekaj zagrizenih nemčurjev v njem prebiva. Med te spada zdaj tudi že okrajni glavar, anno 1848. najizvrstnejši deklamator Koseskovega „Kdo je mar“ in pa klasičen slov. gledališk igravec, gosp. Jan. Mahkot, po svetu znan zato, ker je o zadnjih volitvah kot kandidat nemčurske stranke slavno propadel; dobil je namreč le 7 glasov in bil zavoljo tega tako zelen, da mu je ostal priimek „zeleni Janez“. Črnomaljšani so pa tudi res pravi hudirji. Ne, da bi bili takrat, ko je njihov okrajni glavar „ne voljen“ domú pripeljal se, obesili črne zastave, so mu pripeli na vrhu velikanske lipe pred cerkvijo národno zastavo, katero je moral videti, če je le skoz okno pogledal. V svoji opravičeni jezi je ukazal, da se mora zastava sneti, a — — kdo bo splezal na vrh lipe pó-njo? Beričev se ni nobeden upal, ker je bilo nevarno, drug pa nobeden ni hotel plezati po-njo. Toraj je ostala zastava vrh lipe tako dolgo, da sta jo dež in veter razcapala, drog pa še zdaj molí kvišku in jezi „zelenega Janeza“. Ko sem ga čez več let zopet videl, nehotè se mi je zakolcalo: „Et tu mi fili?!“

Zavoljo dežja sem moral ostati v Črnomlji pri dobrem prijatelji še do družega dné. Žal mi ni ravno bilo, ker smo se zvečer živahno zabavali. V nedeljo zjutraj pa sem odrinil proti Semiču, čeravno je bilo vreme tako nestanovitno, kakor zvestoba dandanašnjih deklet. Prijatelj me spremi po blatni poti precej daleč, potem se poslovim od njega s pristrčno zahvalo in koráčim skoz zeló dolgi gozd. Blizo konca me doide drug prijatelj z vozom, na katerega sedem po njegovem povabilu tem rajši, ker je začelo zopet kapljati.

Gozd mine in prične se planota. Tu zagledava Semič in cerkev, na zvoniku pa vihrajočo dolgo národno zastavo. Kdo vraga jo je nesel celó nad križ! Pozneje sem videl junaka, ki je to storil brez vseh priprav, brez lestve plezaje po strelovodu na vrh zvonika, kjer jo je privezal, da menda ostane gori tako dolgo, kakor ona v Črnomlji, ker se ne bo nihče upal po-njo iti. Mož mi je rekel, da nese národno zastavo v vsako višavo, a druge ne. Vrlo! Beli Kranjci so narodni junaci, katerih ne omaja nobena sapa, kakor tudi Goranjcev ne. Slava jim!

Pa ne le z vrha in lin zvonika vihrajo zastave, tudi prostor pred cerkvijo je zastavljen z zelenjem, maji in zastavami. Vse narodne in cesarske! I, kaj je to? Čemu toliko ljudstva? A ne samo ljudstva, tudi gospôde je veliko in sicer raznih stanov. Kaka slovesnost se ima li obhajati?

Kar zabučí z zvonika mogočen A-glas. Kako veličastno doní, kako vse gleda veselo v zvonik in se čudi mogočnosti broná! Kaj tacega ni daleč okrog, od Ljubljane do Karlovca gotovo ne. Zdaj pač umem, zakaj se je zbralo toliko ljudstva, kakor na kakem taboru. Semičani so dobili nov véliki zvon iz J. Hilzerjeve livarnice v Dunajskem Novem mestu in ta ima danes prvič peti. Zdaj pridružijo se tudi glasovi: *D, Fis, A*. Res, dobro se vjemajo, akord je lep, veselje bi bilo slišati, če bi se vstreženo zvonilo, a ne, kakor je tu

povsod navada, da samo vélikega gonijo, z drugimi pa pritrkavajo ali klenkajo. Zvoné — pravijo — le mrličem. Podam se v zvonik in tu vidim, da je tudi unanja oblika zvoná, ki tehta 50 centov, krasna. Na obrazih vseh ljudi se lesketá zadovoljnost, ponosnost.

Začelo se je kmalu slovesno božje opravilo. Cerkev je natlačeno polna; ženske sneženo-belo oblečene in z rudečkastimi prti na glavi, nekatere tudi z rudečimi nogovicami; res, prav lepo jih je videti, ker so tudi čedne postave in ličnih obrazov. Kar me je pa še posebno veselilo, je to, da je skoro vsaka imela molitveno knjigo v roki — znamenje, da zna večina ljudi brati. Vendar se temu nisem na to „vižo“ čudil, kakor minister Stremayr, ki je v Krškem videč enako prikazen v cerkvi rekel: „Schau, schau, die Leute sind ja civilisirt“.

Pred mašo je gospod Novomeški vikar ljudstvu prav razumno razkladal pomea zvonov pri cerkvi in v življenji; pri maši pa sem občudoval jaz posebno prve pevke glas, ki je bil tako tenak, da bi ga bil lahko „v šivanjko vdél“ — kakor je rekel moj prijatelj.

Slovesno opravilo mine in prične se obed. „Stol“ se je organiziral prav po parlamentarni hrvaški šegi, bila je „gospôska“ in „poslanska“ zbornica s stolaravnateljem, fiškusi in sudacem. Bilo nas je lepo število, a vsi národni, le eden je bil „Daniel in der Löwengrube“, pa eden nemškutar ne naredi celega „stola“ nemškutarskega. Ko nas je dobro Semiško vino nekoliko razgrelo, pričele so se napitnice; prva je veljala domovini, druga našemu očaku dr. Jan. Bleiweisu, in tako jih je prišlo na vrsto še več tudi národni duhovščini; celó deželnemu predsedniku Kranjskemu se je napilo, a le s tem pogojem, da ostane „objektiven“ kakor je obljubil. Napitnice so spremljali pevci z domačimi pesmami in veliki zvon s svojim mogočnim glasom.

Skup smo bili do večera, potem je odšlo nekaj gostov, nekaj pa naz je ostalo še pri gostoljubnem in veselim „kučegazdi“; ti smo se pozneje spravili iz oficijelnih v privatne departemente in smo še katero rekli. Še le pozna ura nas je gnala k počitku.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Avstrijsko-ogerska armada v Bosni in Hercegovini.

Skoro poldrugo stoletje je že, kar Bosna ni videla orožja Avstrijskega, in ravno letos bo 190 let, kar je cesarski orel zletel čez Savo. Jeseni leta 1697. je namreč princ Evgen pri Derventu in Maglaju (kjer so tudi zdaj naši prvič naleteli na oborožen upor) potolkel Turke, katerih je čez 5000 tu padlo; leta 1716. pa je bila naša vojna zadnjikrat tam in osvojila si Bosenski Brod.

Zdaj pa je na prav tem kraji prestopila Savo četa barona Filipoviča in se pomika prav po isti poti proti Sarajevu. Pri tej priliki par besedi o tem mestu.

Sarajevo (turški „Bosna Sarai“) je glavno mesto obeh dežel, Bosne in Hercegovine, ter sedež vseh vojaških in svetnih gosposk. Prebivalcev ima okoli 50.000, po večem mohamedancev; kristijanov je blizo 5000 starovercev in okoli 1000 katoličanov, ciganov tudi skoro 1000, judov pa 3500. Tujih zemljakov stanuje tu blizo 3000 duš. Mesto je staro, Rimljani so mu rekli „Sarrite“; nekdam je bilo še bolj obljudeno, a število prebivalcev je vpadlo, kakor pod polmesecem vse sploh

in rebus, sunt certi denique fines“. — Učencev je v 4 razredih imela Kranjska gimnazija 84 javnih in 1 privatista, kateri — razen 1 Nemca — bili so vsi Slovenci, pa tudi vsi katoličani. Štipendije vživalo jih je 20 v znesku 1410 gold. 69 kr., pa tudi drugih dobrotnikov so imeli revni dijaki. — Profesorjev in učiteljev z ravnateljem vred je štela 8, neobligatno petje je učil učitelj ljudske šole. — Po šolskih knjigah, po katerih so se na tej gimnaziji učili posamesni predmeti, nahajamo slovenščino za veronauk, za latinski jezik v 1. in 2. razredu („latinska slovnica“ prof. Hrovata in „lat.-slovenske vaje“ prof. Žepiča), za slovenski jezik (Janežičeva slovenska slovnica in njegova „cvetnika“), pri učenju nemškega jezika se je rabil Šolarjev „deutsch-slovenisches Wörterbuch“, in za prirodopis v 1. razredu Erjavčev prirodopis živalstva.

Na koncu letošnjega programa objavlja ravnatelj g. Krop „memento mori“ Kranjski gimnaziji, za katero je mesto toliko tisočev potrosilo, ki imajo zdaj zavrženi biti, če ne bode vslišana prošnja občine Kranjske. —

In tako smo popisali letošnjo letino Kranjskih gimnazij. Pravijo, da je neki še ena gimnazija — Kočevska — na Kranjskem, al ker se ni oglasila z nobenim letnikom, svet ne vé, ali je ali je ni.

(Dalje prihodnjič.)

Národno blagó.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V.

Do božiča trbuh sit, od božiča mrkvu rit' (kopati).

Svet ni rešeto (po njem se more deleč iti).

Sila Boga ne moli, sila kola polomi.

Kad' kada i žaba muža skvari (mala stvar).

Je, je breki (psov) za žur (siruhka) lokat (najde se pojeduhov, kadi je kaj za jisti).

Blazi vam i vašim kokošam (vi imate vsega i vsačesa).

Devojčina, kako stari opančina (nepoštena).

Jimo luka i kruba, dokle se ča skuha (reče se, kedar se pred obedom kaj ponudi).

Obroke za jesti imenujemo: predručic, ručnja ali ručenje, poručic; predobedic, obed, zaobedic; predjužinic, južinja, pojuženic; predvečerčic, večera, povečerčic.

Otroci se rugajo jezljivemu otroku: „Jadre, jadrino! jadre, jadrino!“ (jezljivec): krava ti je na žegali (rž, rž tudi znamenuje tukaj prevzetnost), krava ti je na ripi, na kopišču trte, hlapac ti dekli brhan (suknjo) krpilje.

Otroci dražijo podzemeljskega pavka tako-le: „Pave (pavek) pavenčic, pave ružjan (grd)! povilezi (vi = iz) malo van! čemu se razmenit', da su tvoje žene kobile, moje proso pojile; čemo se pojť pravdat pred župana pavla (pavka), ki dobi, ki zgubi, svojo glavu založi: župan pave odsudi, i paveta pogubi.

Ničer, ničERICA, katero katera nič ne velja; krava je zajalovila, nima več mleka; pleter, omeltan plot za hišo pregraditi; okoljani, ljudje bivajoči okolo mesta; nadržan, hiter (od držati, teči); komprl, komprlic (od kup z nosoglasom), majhen kup sena; zančic, mal sir; zgrihi, bolezen, kedar je ves život kakor vezan in koža zabubla; mlekulja, dobra krava za mleko; telin, telina telinic, telinica, malo odraslo tele, telica; prilih ili krajnik, leha kraj brajd; što majnica božja, srajčica, v kateri se otrok krsti; štoma majnica bogovica, srajčica za umrlega otroka; zona, drobno žitno zrnice; zonu-sto, zonljivo žito, kedar se zrna nenapolnejo.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

(Dalje.)

Zjutraj me zbudi „kučegazda“ z veselo novico, da so kisle zelje in žganci že skuhani. Jaz ne vem, če je bil Ruski car, ko je zvedel, da je Plevna padla, tako vesel, kakor jaz pri tej novici. Kdor si Gorenc, boš to moje veselje lahko razumel. Zato brž spravim svoje grešno telo v dela krojaške in čevljarke umetnosti ter hitim na bojišče, kjer se res pokažem junaka. Da, prijatelj, ni je boljše hrane, kakor so dobri žganci s kislim zeljem na tešćé. Če pride kupica vina na-nje, tim bolje; zdrav si, kakor riba in sposoben za vsako še tako dolgo pot ali težavno delo. Zato so Gorenci tako čvrsti, ker zjutraj jedó žgance s kislim zeljem.

Po krepkem zajuterku odrine zopet nekaj gostov, med njimi tudi moj pobratim iz Metlike, ker mora k seji okrajnega šolskega sveta v Črnomelj. Ostali pa se radujemo še dalje in proti poldnevu odrinemo trije: veseli „kučegazda“, gospod vikarij iz Novomesta in moja ničvrednost z vozom preko Metlike na Suhor. To je bila zopet „beseda“! Če bi šla taka družba v pekel — jaz grem za njo, to je dosti rečeno. Pri napitnicah zopet nismo pozabili očaka našega dr. Bleiweisa. Zvečer sem se jaz o prijetnem hladu peljal z gospodom dekanom nazaj v Semič, kjer sem prenočil, drugi dan pa slovó vzemši od dragega mi prijatelja vrlega gospoda dekana s pošto postavil se v Metliko.

Tu vam je vse prijazno, vse domače. Vse? Ali ne vidiš tam pred pošto že precěj sivega starca s kápico na glavi, ki stoji pred vhodom, kakor kol? To je župan in poštar Metliški, glasoviti nemškutar Hess. Menda me pozná, kajti ko skočim raz voz in ga kot vsaj na pol omikan človek pozdravim, ne gane se, „ne vidi nič, ne sliši nič, ko da je mrtva stvar.“ Se vé, kdor ima denar, čemu mu olikanosti! Ko bi se mi mož v svoji štemanosti ne bil zdel presmešen, bi bil stopil k njemu in prašal ga, če je kdaj bral „Knigge's Umgang mit Menschen“. Ker so pa humoristične figure po poti tudi dobre, se potolažim, poberem svojo prtljago in se podam k prijatelju, s katerim se po obedu pri vljudni rodovini peljem popoldne na Suhor, da bi se potem podal proti Novomestu nazaj. Na Suhoru smo malo posedeli, potem se je moj Metliški prijatelj peljal domú, jaz pa sem ostal gost ljubega mi gospoda župnika do družega dne, ko me je imel pobrati postilijon.

Vstavimo se za trenutek na Suhoru! Misli si, dragi bralec, ki tega kraja ne poznaš, griček na znožji gorovja Koke. Na vrhu tega stoji cerkvica nove zidave, z dvema zvonikoma, katerih eden je pa še prazen, ker mu revni farani ne morejo dati zvoná. Zraven cerkve je lep in prostoren farovž z vsemi postranskimi poslopji, okrog griča pa vas. Grič sam je izgleden za kulturo, na eni strani je vinograd, ki sega do velike ceste, na drugi pa so sadni vrti in zeleni gaji. To je bil nekdanj pust kraj; da je tak, kakoršen je zdaj, je zasluga bivšega župnika Škofica, ki zdaj počiva na pokopališču pod cerkvijo na lepem, mirnem kraju. Toraj zopet duhoven, ki je iz puščave napravil raj! Res, raj je Suhor, razgled po Hrvaškem in Beli Kranji najkrajnejši; zrak ni tako soparen, kakor okoli Metlike in Semiča, zato tudi vina niso tako močna, a bolj rezna in zdrava. Trta je povsod lepo kazala, isto tako sadno drevje in žito. Bog daj ugodno vreme in prizanesi s točo! Tudi sedanji gospod župnik je umen in marljiv gospodar, vreden svojega prednika; to priča vse njegovo posestvo. Kazal mi je med drugim tudi sviloprejke, ki so se bile že večidel zapredle. Kokoni so bili sila lepi,

vse mu je šlo po sreči, jaz sem mu želel le to, da bi jih tudi dobro prodal. Za sušenje sliv (češpelj) ima napravljeno sušilnico po Bosenski sistemi, kakoršnih je le redko kje videti. Tudi vse drugo je tako, da nobena reč ne gre v kvar.

Drugi dan od prijetnega tega kraja se napotim proti Radovici. Pot do tje ni dolga, kako poldrugo uro peš; kamnita pa je in pelje večidel po grmovji. Vendar je razgled po Koki in Vlaških vaséh ob nji prijeten. Tu bivajo Uskoki.

Naj mi bo pri tej priliki dovoljeno spregovoriti o gori in ljudeh toliko, kolikor sem slišal od izvedenega moža in župnika, ki že več ko 20 let tù biva.

Večkrat se bere beseda „Gorjanci“, ki ima pomeniti gorovje pričenjajoče se za Novomestom in segajoče daleč v Hrvaško. A ime „Gorjanci“ pomeni le prebivalce tega gorovja; gorovje samo pa se imenuje Koka, kar je dokazano po starinskih pismih, vsled tega prebivalci tega gorovja Uskoki (Uz-Koki = ob Koki bivajoči), in to ne samo Vlaha, ampak tudi katoličani. Da bi imelo gorovje ime od uskokov (pribeglih, Flüchtlinge, Ueberläufer), ni tako naravno, in se tudi ne dá dokazati. Ime „Gorjanec“ je pa na vsak način za gorovje neprilicno, ker „gorjancev“ je tudi drugje, posebno na Gorenskem, pa se vendar nobena gora tako ne imenuje.

Še nekaj o Vlahih, kakor so sedaj. To je večidel bolj revno ljudstvo; nekateri, ki se pečajo s trgovino, so pa vendar tudi zelo premožni. Od katoličanov se razločijo po jeziku, šegi in noši. Tudi so bolj temnega obraza, nezaupljivi, molčeči; ženijo in možé se le med sabo, s katoličani ne. Na čistost deklet držé veliko, žene so v tem obziru manj natančne. Jezik govore bolj srbski, v govoru boš razločil brž Vlaha od Kranjca. Možki so bolj temne barve in hudih oči, ženske pa si mažejo lasé s slanino (špehom); jaz sem srečal dekleta (ki se pozná po kapici in eni kiti, žene imajo po dve kiti in bel prt jim plapoli na glavi); bila je temnega obraza, brhke postave in jako živih črnih oči. Ko se srečava, prašam jo, kako daleč bo še do Radovice. A ona plašno švigne memo mene, ne davši mi odgovora, pri tem pa dobim v nos duh, kakoršnega spuščajo od sebe cigani, in ko za njo pogledam, vidim, da je njena lepa črna kita na belem jopiču zadej naredila grdo črno liso, kakor od maščobe. Reči moram, da je oboje to brž uničilo vtis, ki sem ga dobil od gibčne in lične postave ter mikavnega simpatičnega obraza.

Fará imajo menda petero, a le malokaterikrat povsod svojega župnika. Zato hodijo pogosto v katoliške cerkve, katoliški duhovni jih v sili tudi obhajajo in tako bodo morda kmalu zedinili se s katoličani, ker njihova vera tako ni dosti različna od naše. — Šolo pa gre slabše. Kar jih je naseljenih med katoličani — in teh je precej — ne pošiljajo svojih otrok v nobeno šolo, ampak ti rastejo sami po sebi, kakor divjaki. Meni se je čudno zdelo, da za te ljudi ne veljá „schulzwang“, za vse druge pa. Zakaj bi ne hodili v šolo na Suhor, Radovico itd.? Saj še v Ljubljani hodijo celó katoliški otroci v luteransko šolo! Ali je le katoliška vera nevarna za drugoverce? Se morda bojé, da bi se te ne „nalezli“? Nek učitelj je rekel mi, da se bojí vlaških otrok, ker so tako nečedni, da smrad povsod iz njih puhti. Naj se jih pa prisili, da se bodo ocedili. Morda bi naša vlada za te ljudi tudi lahko kaj storila, ker plačujejo davke prav tako, kakor mi.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske črtice o Kranjskem polku št. 17.

Danes, ko je naš Kranjski polk (regiment) št. 17, zdaj imenovan „polk barona Kubna“, izbran, da z drugimi Avstrijsko-ogerskimi polki zaseda Bosno, utegne čitatelje „Novic“ zanimivati, da zvedó, kolikokrat je ta polk se že vdeležil bojev zoper krvoločnega Turka. Zgodovina nam to-le kaže:

Pod imenom „Hohenlohe-Kirchberg“ l. 1632. ustanovljen, je prvokrat leta 1664. pomagal obsedati Kanizo, potem se je bojeval pri Št. Gotardu. — Leta 1683. ga nahajamo med armadami, ki so prihitele na pomoč Dunaju, katerega so oblegali Turki, in jih zapodile, da si niso upali oblegati ga drugi pot. — Leta 1684. je bil pri obsedi Budima (Ofen), l. 1685. pa v bitki pri Ostrogonu (Gran). — Leta 1716. ga nahajamo v bitki pri Petrovaradinu, pri Temešvaru in pri naskoku njegove Palanke, — leta 1717. pa pri osedi in boji pred Beligradom. — Leta 1737. je s polkom Franc-Lotrinškim branil desno krilo armade in pri potovanji v Niš (Nissa) v Srbiji je stal v prednji straži. Leta 1738. se je bojeval pri Kornii.

V Dalmaciji je bil naš polk prvokrat leta 1797. in je ondi (v Zadru) ostal od 1. julija 1797. do 1. oktobra 1799. leta.

pl. R.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Do tu so segali spisi Dolarjevi, katere sem bil prebral, ko je že solnce skoz okno gledalo. S spanjem ni nič, to naglo spoznam, zato vstanem in se napravim, da bi šel k Dolarju, da bi mi ustmeno povedal konec jako zanimive dogodbe. Po pravici povem, če rečem, da si konca nisem mogel po vsem tem nikakor misliti. Gostilnico, v kateri je čez noč ostal, mi je bil že sinoči povedal, zato se — v kavarni s sklenico čaja privezavši si dušo — podam naravnost tje. V veži vidim tri služnike, ki ravno skladajo dolg zaboj z voza. Te vprašam po tujcu z imenom „Gutman“, ki je včeraj prišel z Marseilla.

„Le za nami“ — je odgovor — „ravno mu imamo ta zaboj nesti v sobo“.

Jaz grem za njimi in ko dospemo do sobe, se odpró vrata, in on stopi, bled ko smrt, med nje.

„A, gospod svetovalec, tako zarano že? Le notri, prosim!“ Delavcem veli dolgi zaboj postaviti v kot sobe, in ko se je to zgodilo in so nosači odšli, se obrne proti meni:

„Vse brez vspeha, kaj ne?“ — vpraša z milim tužnim glasom. „Tako daleč že, toliko prestat in vse za — nič. To je bridko, gospod svetovalec. O Emi ni duha ne slha!“

„Ravno zato ni še obupati“ — ga skušam jaz tolažiti. „Truplo njeno se še ni nikjer našlo, tudi je nihče ni videl pri vodi. Ni li po vsem tem mogoče, dá, skoro gotovo, da še živí, da se je skesala, da je s tem korakom hotela le odložiti poroko ali jo celó nemogočo storiti? Ravno kakor ste vi Spitlerja“ — nadaljujem, besedo nalašč napeljuje do te stvari — „ravno kakor ste Spitlerja, ki je tudi vtonil —“

„A, ste že vse prebrali?“ — prične z žalostnim glasom. „Zdaj, ko je vse zgubljeno za-me, imam le še

po deblu pod obršo brez vsega popja; vse le-tá zmiraj obrezuj.

Obrezanje se opravi od meseca kimovca (septembra) do konca svečana. Kar je pa nepotrebnih izrastkov, in kar podoba drevesica kazí, na priliko, če iz brajde kaka veja na pot vèn raste, jo tudi poleti odreži.

Gospodarske novice.

* *Privilegij na ročno kosilnico*, to je, na mašino, katera se z roko goni, da travo kosi, je dobil za eno leto Pavel pl. Del-Negro, kmetovalec na Kranjskem (?), zdaj v Leobenu na Štajarskem. Ker je privilegij dobil od dveh ministrov, namreč od Dunajskega ministerstva za kupčijstvo in od Ogerskega ministerstva za kmetijstvo in kupčijstvo, bi se smelo misliti, da je iznajdba dobra.

* *Razstava poljedeljskih pridelkov v Celji*, o kateri so „Novice“ že govorile, bo 5., 6. in 7. oktobra. Načrt te razstave v slovenskem in nemškem jeziku se že razpošilja.

* *Premiranje kónj z državnimi premijami na doljnem Štajarskem* bo 12. septembra v Ptuj, 14. septembra v Ljutomeru, in 5. oktobra v Celji. Za Ptujski okraj je odločenih 240 gold., za Ljutomerski 340 gold. in za Celjski 280 gold.

* *Grozdne bolezni* (plesnine grozdja) imajo letos v več krajih na Tirolskem, tako, da se bode uničilo veselo upanje na obilo trgategv, ki so ga ondi imeli spomladi. Vzrok te bolezni je neugodno, preveč deževno vreme. Žveplili so večidel prav pridno trte, nekateri vinorejci v svojih nogradih po 6 in 7krat, pa večidel brez vspeha, čeravno je po obilnih skušnjah nedvomljivo, da je žveplenje najbolje sredstvo zoper to bolezen, katera se kakor kuga včasih širi po vinogradih.

* *Letošnja rodovitnost bučel*. Dunajski gospodarski časnik „Der praktische Landwirth“ objavlja poročilo nekega bučelarja iz Melnika na Českem, po katerem mu je letos eden panj dal šest mladih rojev. Temu pristavlja imenovani časnik, da letos ni to nič kaj navadnega. Sporočil mu je namreč drug bučelar tudi iz Českega in sicer iz mesta Most, da je od treh starih panjev od 27. majnika noter do 15. julija dobil 15 mladih rojev. Panj A, lanski roj, je dal 27. maja prvenca, 8., 11. in 12. junija pa je drugi, tretji in četrtrikrat rojil. Panj B od leta 1876. je rojil 4., 11., 12., 14. in 15. junija. Panj C, prvenec od 18. junija 1877., je rojil 4., 11., 12., 13., 14. in 15. junija. Vsi trije stari panji so Kranjskega rodú. Mladi roji so pa tudi močni. M.

Šolske stvari.

Šolska letina.

Letnik c. k. više realke Ljubljanske za 1878. (Jahresbericht der Staats-Oberrealschule in Laibach) se začneja z jako temeljito razpravo slovenskega jezika, v katerem je Primož Truber, najstarejši slovenski pisatelj, spisal svojega „Matevža“, ne da bi slovstvu slovenskemu dal knjigo, ampak zato, ker ga je potreboval za svoj namen — za propagando Lutrove vere na Slovenskem. Za predmet razprave svoje si je prof. Levec izbral posebnosti narečja Truberjevega in to tēmo nemški obširno obdelal v letošnjem realkinem letniku, kateremu je ravnatelj dr. Mrhal dodal navadna šolska poročila. Profesorjev in namestnih učiteljev je bilo 18, učencev pa 340, med katerimi po mater-

nem jeziku 168 Slovencev, 137 Nemcev (?), 28 Italijanov, 5 Srbo-hrvatov, 1 Čeh in 1 Francoz, — po veri vsi katoličani razen 6 družih vernikov. Med obligatnimi jeziki nahajamo nemški, slovenski, italijanski (od 3. razreda počenši) in francoski jezik (od 5. razreda naprej). Da pa je slovenski jezik obligaten jezik, to je, predpisan jezik vsacemu realkinemu učencu kakor je nemški, italijanski in francoski jezik, to je zgolj fikcija in res čuditi se moramo ravnateljstvu, da si ga upa staviti na mizo obligatnih nauk, ker je po dodatku njegovem z ukazom ministrovim od 23. oktobra 1875. leta posajen na „katzentischel“ realke s temi-le besedami: „Zur Theilnahme am slovenischen Sprachunterrichte sind nur jene Schüler verpflichtet, deren Eltern oder Elternstellvertreter dies ausdrücklich verlangen“ (to je, slovenščino učiti se morajo le taki učenci, katerih stariši ali njihovi namestniki to izrečno zahtevajo). Po takem je italijanski jezik ministerstvu bolj pri srcu kakor slovenski na domačih tleh, — mar zato, da propaganda za „Italo irredente“ čedalje krepkeja prihaja in se jej tla gladijo do Postojne in še dalje, ko vidi, da smo tudi v Ljubljani bolj Italijani kakor Slovenci?! — Z realko v zvezi je obrtniška napredovalna šola, v katero je preteklo leto hodilo 156 učencev (13 do 32 let starih) za poduk v risanju ornamentov in modeliranji, v mehaniki in stavbah.

Letnik državne gimnazije v Mariboru (Programm des Staats-Gymnasiums in Marburg) ima v nemškem jeziku na čelu sestavek prof. M. Valenčaka z naslovom: „Primož Trubar, *) der Begründer der neuslovenischen Literatur“, ki popisuje življenje Trubarjevo in njegovo 36letno delovanje na slovstvenem polji od leta 1550 do 1586., po katerem je na svetlo prišlo 18 bolj ali manj obširnih spisov njegovih. — Tako je letošnja šolska letina prinesla dva članka o Trubarji: enega v Ljubljani, drugega v Mariboru; uni se giblje na čisto jezikoslovnem, ta pa sega po družih razmerah. — Profesorjev in družih učiteljev je Mariborska gimnazija imela 17, učencev pa je štela 259, med katerimi 128 Nemcev (?), Slovencev 127, 2 Hrvata in 1 Magjar, po veri, razen 2, bili so vsi katoličani. — Slovenski jezik se po vseh razredih nahaja kot obligaten nauk; učencem nemške narodnosti se je pa kot prostovoljen predmet predaval za dijake doljne gimnazije v 4, za dijake više gimnazije pa v 2 razdelkih.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

(Dalje.)

Po tem skoku v stran idimo na Radovico. Da! po pravici res se „radovica“ imenuje ta kraj, kajti lepšega si skoro ne moreš izbrati. Tu ti je vinograd za vinogradom, grozdja na trtah toliko, da ljudje ne bodo vedeli kam ž njim, če vse srečno dozori. Že sem blizu vasí, katere cerkev sem prej že videl, ko doidem dečka kakih 12 leti. Ker me pozdravi, ga ogovorim in pozneje poprašam: „Hodiš li v šolo?“ — „Sem hodil“ — je odgovor s čistim izrekom. — „Toraj znaš brati in pisati?“ — poprašujem dalje. — „Znam“ — je enako čvrst odgovor. — „Si iz Radovice domá?“ — „Sem“ — glasi se enako.

Meni je deček v priprosti platneni obleki všeč, prašam ga še marsikaj, a vsak odgovor je: „Bil, je, sem“ itd., tako, da vedno časovnik ponavlja. Kako lepa je taka govornica nasproti pri nas na Gorenjskem

*) Tukaj Trubar, tam Truber; enkrat Prešeren drugokrat Preširn!

in drugje po Slovenskem navadni z nemškega vzeti besedi: „ja“ (dá) in „né“! V tem kraju bi se od pastirja lahko učil slovenskega jezika marsikak „visok“ gospod.

Prisopihavši na višavo — koga zagledam? Našega Kramariča. Vsak bralec ga pozná iz obravnav deželnega zbora Kranjskega, kjer je marsikako zasoljeno dal vladi in nemškutarjem pod nos. Brž me pelje v svojo klet pod hišo in ohladi mi vroče in suho grlo s kupico dobrega vinca. V hiši sem videl na njegovi mizi časnikov morebiti več, kakor v kaki čitalnici. Naj bi ga posnemali drugi, ki se štejejo za narodnjake, pa niso naročeni na noben časnik slovenski, ampak jih le po kavarnah beró, če jih sploh beró.

Iz Kramaričeve hiše se podám k gospodu župniku. Z njegovega farovža je krasen razgled po Beli Kranji, posebno pa po Vlahih do Vivodine. Škoda, da nisem imel časa sprehajati se po gorovji, kar se ga od tod vidi! Gospod župnik mi je pokazal svoj vinar, ki je veliko obetal, potem pa svoj vodnjak, napeljan s kapov; vodo sem našel jako mrzlo in okusno.

„Nimate li nikoli uši ali drugih mrčesov v vodnjaku?“ — ga vprašam.

„Nikdar!“ — mi odgovori. — „Toraj imate dobre cedilnike (Filtrirkästen)?“ — „Nič tacega“, mi je odgovor. — „Pa vendar potrebujete dosti solí za svoj vodnjak?“ — „Ne enega funta je še nisem porabil.“ — „Pa kako vendar se vbrantite vodne golazni?“ — „Prav lahko. Vodo imam napeljana z opečnih streh, ta pa sme v vodnjaku s cementom zidanem seči le do odmerjene visokosti, kjer je napravljena luknja, skoz katero se potem voda odteka, kar je je preveč. Odteka se pa zmiraj le stara voda, ker jo na novo pritekajoča spodriva, in tako se voda v vodnjaku nikdar ne vsmradi niti se ne zaredé živali v nji.“

Naj pri tej priliki še opomnim, da ima tudi gospod župnik Suhorski tak vodnjak, a s cedilnikom. Voda je napeljana tudi le z opečnih streh, a vedno čista je in okusna.

Vse to sem navedel le zato, ker se je zadnji čas sprožilo vprašanje, kako bilo bi kapnic varovati povodne golazni. Morda je to nekaj za poskušnjo.

Po kratkem spregledu sedemo za mizo in ga izpijemo kozarec. V tem pride zopet oče Kramarič z velikim ključem, steklenico in kozarci ter nas vabi v svojo drugo klet. Koliko jih ima, ne vem, a šli smo za njim in natočil nam je kapljice kot zlato svitle, katere se je enkrat Dežman, ko je po Koki botaniziral, tako navlekel, da je proti Metliki gredé svojo glavo v vsak grm vteknil. Še zdaj je znana tam neka pesmica o „cerkvici in mrkvici“; no, vendar bo g. Dežman enkrat imel vsaj v enem kraju spomin.

Ker si pa jaz nisem hotel napraviti tu takega spomina, sem le pokušal sicer izvrstno vino, potem pa napolnil se z znancem, ki sem ga tu dobil, proti Suhoru nazaj. Kramaričovo vino je bilo močno; dobro! da ga nisva več pila, sicer bi bil jaz tudi svojo glavo vtikal po grmih, kakor moj prednik Dežman, a nikakor ne spal na Suhoru, kamor sem prišel nazaj o polnoči.

Zjutraj se zbudim, ko že solnce skoz okna gleda. Bil je ravno sv. Rešnjega Telesa dan. Gospod župnik mi naznani, da bo procesija. Zopet kaj novega za me, ki še nisem videl nobene procesije v teh krajih. Predno pa do te pridem, naj omenim, da sem videl tudi poroko. Se ve, da se ta navadno vrši z velikim ropotom. Godci spremijo ženina in nevesto do cerkve, vse je praznično oblečeno, nevesta ima na glavi nekako krono, ženin pa sila velik „pušlec“. A ta pot tega ni bilo, ker je bil ženin vdovec; nevesta je imela na glavi le majhen venec, ženin pa se je prezentiral v beli obleki in trdih visokih čevljih, dve priči še in vsega je bilo konec.

Slišal pa sem, da svatbe tu po več dni trpé in požró včasih vsaj polovico premoženja ženinovega.

Zvonovi nas vabijo v cerkev, možnarji pokajo; sila veliko ljudi stoji pred cerkvijo, čakaje maše in procesije; med njimi je tudi več Vlahinj (Vlahov nisem videl). Procesija je bila dolga, daljša kakor v kaki večji fari na Gorenjskem. Spredej so šli možje, vsi beli, za njimi ženske tudi belo oblečene z rudečkasto pisanimi prti (rutami) na glavi in večidel z rudečimi nogovicami. Lepo je bilo videti dolgo progo, ki se je potezala okoli briba, le nekaj sem pogrešal tu in po Dolenjskem sploh: visokih majev, kakoršne stavijo po Gorenjskem o tej priliki. Razen tega mi še nekaj drugega ni bilo všeč. Na Gorenjskem (tudi še pod Ljubljano) se skušajo fantje in dekleta v tem, da ta dan napravijo na lastne stroške veličasten; vse dela zastonj, vlačí zelenjavo z gozda in jo postavlja ob poti, okna, koder gre procesija, so razsvetljena, celó po Ljubljani (čeravno je sedanji „liberalni“ župan prepovedal postavljanje maje). Vsega tega tam ni nič, ljudje hočejo plačani biti za vse, kar storé, k vsemu se jih mora priganjati. Zato tu taka procesija ni nič tako veličastna, kakor na Gorenjskem.

Po kosilu sem hotel jaz odriniti proti Novomestu, a postiljon me je pustil na cedilu. Zato sem moral ostati še čez noč tu zlasti, ker je bilo vreme zeló kislo. Žal mi ni bilo, kajti gospod župnik je jako prijeten za pogovor, ne trenutek se nisva dolgočasila. Isto tako drugo jutro ne, ker sva po žgancih in kislem zelji z vozom odrinila „na Lužo“. Tam namreč se srečate pošti iz Novomesta in Metlike. Meni je bilo bivanje na Suhoru jako prijetno, tam bi se človek naselil; zato sem prav težko vzel slovó od preprijaznega mi prijatelja gospoda župnika in peljal se proti Novomestu. Odhajaje priporočil sem gostilničarici v baron Apfaltrernovi hiši, naj bo gostom, če tudi so Slovenci, bolj vljudna, kakor je. Gospod župnik Suhorski naj pa tu javno sprejme od mene zahvalo za preprijazen sprejem malenkosti moje in zagotovilo, da so bili dnevi pri njem mi taki, da jih ne zabim nikdar.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Da ne bom predolgo vlekel povesti, naj bo tu ob kratkem povedano, kako sem dosegel svoj namen. Deklica je imela za ljubega čvrstega, pa revnega mornarja, ki je večkrat na dnu morja že bil in pri tem rabil neko kapo, katero je z zrakom napolnil in tako mogel po več minut prestatí pod vodó. Do tega sem se obrnil in mu ponudil 300 gold., ako mi spravi na dan v ladiji zaprtega vtopljenca, mojega žlahtnika, katerega bi jaz rad na suhem pokopal. Malo premišljevale mi to obljubi, če dam še dvema mornarjema, ki ga bosta s čolna v morje spuščala in kviško vlačila, kako plačo. Jaz obljubim skoro zadnji denar svoj in si izgovorim le, da se, čeravno še jako slab, peljem z njimi na morje. To mi dovoli in tako se peljemo po noči v čolnu tje, kjer se je bila ladija potopila. Kraj so morja navajeni ljudje naglo našli, in ko se pogumni mladeneč prvokrat spusti v dno — imel je tudi za to

sežeta do nezogljenege lesá, ki potem gnjiti začne. Če pa se les samo le s smolo namaže, se smola tudi lesá tako trdno ne prime, kakor je treba, da se les obvaruje gnjilobe. Kdor tedaj hoče les pod zemljo gnjilobe za gotovo obvarovati, mora ga zogljeniti in osmoliti. To se pa tako najbolje zgodí, da se konec lesá, ki v zemljo pride, površno ožge, in dokler je oglje še enmalo gorko, tako dolgo z vročo smolo maže, da je oglje nič več v-se ne vzame in je po takem zogljeni les do dobrega zasmolen.

Gospodarske novice.

* *Nov plug, ki ob enem razrušuje in okopava*, je iznašel kovaški mojster v Vukovaru Konrad Luketić. Izvedenci ta plug, ki je ob enem extirpator in kultivator, zelo hvalijo. Gosp. Luketić se je obrnil do ministerstva v Pešt, za privilegij tega pluga. Cena novemu plugu je 15 gold.

* *Govejo kugo* imajo še zmirom na Ogerskem v 3 občinah, v Dalmaciji v 1 občini, na Hrvaškem in v Slavoniji je ni.

* *Ribiška družba na Štajarskem*. — 4. dne t. m. se je v Gradcu ustanovila nova družba za ribštvo, kateri predsednik je baron M. Washington, ki je tudi predsednik Štajarske družbe kmetijske. Začelo je to društvo delovanje svoje s tem, da hoče podrezati državni zbor na to, da vendar enkrat se loti razprave o načrtu ribiške postave, katerega je ministerstvo mu že davno v obravnavo predložilo. Obrnil se je odbor tudi na družbo kmetijsko Kranjsko, naj tudi ona podreza zbornico poslancev.

* *Maklura aurantiaca* se imenuje grmovje iz severne Amerike, ki je že na Francoskem zelo razširjeno, pa že tudi po drugih deželah znano kot najboljši les za žive meje (žive plotove). Hvalijo ga zato, ker dobro raste v vsaki zemlji, je zelo trdnega lesa z bodečim trnjem, se dá lepo obrezati in tako razplesti, da nobena živina ne more skozi tak plot. Ker poleg tega lepo zeleni in gosto izraste, pa tudi se noben mrčes v njem ne ugnjezdí, zato prekosi maklura vsako drugo grmovje za živo mejo.

* *Trihine v goséh* so zadnji čas našli v Diedenhofenu na Nemškem, kjer je 60 vojakov nevarno zbolelo, dva izmed njih pa umrla po tej strašno hudi bolezni, ki so gosjo pečenko jedli. Dozdaj ni bilo znano, da bi trihine (neke zelo drobne glistice) kje drugej, kakor le v prešičih se bile našle.

* *Asekuranca zoper škodo toče*, ki pod imenom „prva Ogerska asekuranca zoper škodo toče“ razpošilja tudi po Avstrijskih deželah vabila na zavarovanje poljskih pridelkov, nima pravice zavarovalne družbe. Zato svari c. k. Dunajsko ministerstvo notranjih oprav kmetovalce, naj se ne vsedejo tej asekuranci na limanice.

Podučne stvari.

Nikar upihati gorečih petrolejevih lamp!

Petrolej daje lepo luč, ali sila nevarna je ta luč, če jo kdo ugasne s tem, da v lampo pihne! Strašna nesreča se je pri tem nedavno zgodila na Dunaji. Neka gospodinja je ukazala svoji dekli, naj ugasne lampo, v kateri je petrolej gorel. Dekla gre, vzame lampo z zida, kjer je visela, in, namesti da bi bila stenj (tôht) nazaj zasukala, da bi jo ugasnila, pihne va-njo. Pri tej

priči pa se, kakor da bi z možnarjem vatretil, razpoči lampa, petrolej se razlije po obleki nesrečne dekle, in hipoma je reva gorela na več krajih. Na kričanje ožgane ženske priletijo bišni ljudje skupaj, al že je bila tako po životu osmojena, da je čez malo dni potem umrla v bolnišnici, kamor so jo nesli.

Če vprašate: zakaj je s petrolejem napolnjeno lampo upihniti tako nevarno, povemo vam, da petrolej (kamno olje) ni tako nedolžno olje kakor kako drugo olje, ampak petrolej ima to lastnost, da se hipoma vžge in posodo, če še tako močno, kakor smodnik (pulver) raznese, kamor pa goreče olje pade, vse brž zažgè. Zato tolika nevarnost tiči v petrolejevih lampah, in zato je poduka treba ljudém, ki ne poznajo strašne moči kamnega olja.

Gospodinje in gospodarji, in vi, gospodje učitelji, podučite svojo družino in mladino, da vedó, kako nevarno je petrolej, kedar se vname, in kako varno je treba ravnati s takimi gorečimi lampami.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

(Dalje.)

V poštnem vozu sedi nekdo. Ko jaz prisedem in ga pozdravim, mi prav priljudno odzdravi, kakor da ne bi bil navajen pozdravljan biti. To se je godilo molčè, a ko sedem, me nagovori nemški. Mislil je menda, da vsak gospôsko oblečen človek mora znati nemški; če tega ne zna, naj sleče gospôsko sukno in obleče kmetiški jopič! — V pogovoru zvem, da je Kočevar, ki ima svojo kupčijo tam neki na Nemškem, prišel je le obiskat svoje zlahtnike in pozvedit, če bi se zdaj, ko je že bolj star, mogel s svojo kupčijo preseliti nazaj na Kočevsko.

„Tedaj se vam je jelo tožiti po domovini?“ — ga vprašam.

„O ne“ — odgovori — „tega ne. Za domovino jaz ne vem, sem le trgovec. Preselil bi se rad sem zato, ker na Nemškem zdaj ni nobene kupčije, nič zaslužka.“

„In ste dobili kak kraj, kjer bi se naselili?“
„Ne! Kočevarji so pač prerrevni, zemlja njihova nerodovitna.“

„Mislite, da je bila ta zemlja od nekdanj nerodovitna, tudi takrat že, predno so Kočevarji prišli v ta kraj?“

„Se ve, da je bila!“ — mi odgovori.
„Jaz pa mislim, da ne. V tako puščavo bi se predniki vaši ne bili naselili, dokler je drugej bilo kaj prostora za-nje.“

„Je pa pozneje postala taka.“
„To pa, to, al po čegavi krivdi? Po lastni krivdi prebivalcev.“

„Oho!“
„Le poslušajte me. Vi Kočevarji ste bolj trgovinski rod, obdelovanje zemlje vam nič kaj ne diši, vsaj možakom ne.“

„Ker ne moremo toliko pridelati in zaslužiti, da bi živeli“ — mi seže v besedo.

„Zdaj morda res ne, ker je zemlja opešala po krivdi vaših prednikov. Pri vas je namreč od nekdanj navada, da gredó možki po svetu iskat zaslužka, vso domačijo, toraj tudi delo na polji, pa prepuščajo slabotnim ženskim rokam, ki ne morejo storiti vsega, kar zahteva zemlja, da more dajati to, kar se od nje zahteva. Tako je sčasoma brez potrebnega gnojenja in družega obdelovanja opešala, in kar je bilo prej vam le komo-

diteta, vam je zdaj potreba: iskati zaslužka zunaj domovine in celó zunaj dežele.“

To razlaganje mojemu tovarišu ni bilo nič kaj po godu. Prižge si smodko boljše sorte, tudi jaz utaknem med zobe viržinko in tako pušiva vsak v svojo stran obrnjena do Novomesta, kamor ni bilo več daleč. Na mostu skočim raz voz in grem v svoj „kvartir“, potem pa v čitalnico, od kodar se podamo tudi nalašč v „levovo jamo“ — v kazino. Brž so me tu nazoči nemškutarji spoznali in jeli se pačiti slovenski, kar je pa pri meni vzbudilo le pomilovalen smehljaj.

Drugi dan sem namenil se z gosp. profesorjem Trdino, ki tu živi v pokoji, v znani Rudežev grad pod Tolstim vrhom. Al gosp. profesor je bil že prejšnji dan odšel tje, torej se sam peš spravim na pot, čeravno je dan vroč in soparen. Pred odhodom pa sem poiskal še v Kandiji znanca, podobarja gosp. Kušlena, ki mi razkaže svoj atelier. Prav lične podobe in cerkvene kinče sem ondi videl; gosp. Kušlen zavoljo tega slovi ne le po Dolenjskem, ampak tudi celó po Istri ima dela. Meni skaže to prijaznost, da me spremi vkljub vročini precéj daleč po cesti proti St. Jerneju. Ta cesta je skonca prijetna, preko vasi in zelenih gričev pelje do gozda, ki je skoro uro hodá dolg in pretrgan le po nekaterih njivah in senožetih. V dolu je tudi mala vasica, potem pa se spustiš v gozd in prideš ven še le pol ure pred gradom, kjer se cesta zavije proti Tolstem vrhu. Pogumno stopam naprej in pridem kmalu v košat hrastov gozd in od tod zagledam „Gracarski turn“ ali zdaj Rudežev grad, lastnino odličnega narodnjaka gosp. Karola Rudeža. Ker sem zavoljo pretečega dežja zadnji kos pota še hitreje stopal, sem prišel ves póten v grad, kjer v jedilni sobi dobim profesorja Trdino s hišnim gospodarjem, ki me prav vljudno sprejme in brž skrbi za to, da si s pijačo in jedjó zopet dušo privežem. Kmalu pride tudi njegova ljubeznjiva gospá in jaz se čutim brž prav domačega.

Vreme je deževno, vendar se spravimo nekoliko ogledovat grad in kar je krog njega. Pridemo pred vrata zgornjih kletnih prostorov. Kaj? je li res? Tam na vratih je cela truma Turških roparjev, kakoršni so hodili pred več leti v te kraje. V sredi imajo Kranjca, katerega z orožjem silijo, da bi jim pot kazal; razložiti ga je po obrazu in starinskem klobuku. Družba je sicer le narisana, a prav dobro, turški obrazi so skoro portrétirani, obleka natančno posneta. Risar je moral sam videti ta prizor, da ga je tako živo in v naravni velikosti oseb spravil na vrata.

Sprehajaje se vidimo, da vse: žito, trta in sadje, posebno češplje, obeta letino, da malo takih. Tudi ogledamo nekoliko grad. Najstarejša stavba je gotovo „Gracarski turn“ v sredi grada, ki še zdaj v stari obliki kvišku molí, čeravno je znotraj priredjen za stanovanje. Kar je družega poslopja, je vse pozneje prizidano. Starosti tega „turna“ še Valvazor ne vé, le toliko je znano, da je bil postavljen v brambo proti Turku. Nekdaj je moral ves grad biti trdnjavica, to kaže vse zidovje; pri zadnjih vratih so videti še vretena, po katerih se je vzdigoval in dol spuščal grajski most (Zugbrücke). Jarek pred vratmi je že zasut, a bil je, to se pozná še zdaj.

Zvečer smo se zabavali do pozne ure, drugi dan pa po zajutruku plezali na bližnjo goro Tolsti vrh, kjer je v cerkvi sv. Roka bilo „žeganje“. Gora je zasajena vsa s trtjem, grozdje v cvetji razširja najprijetnejšo vonjavo. Po vinogradih je vse polno vinskih hramov, hiš pa le malo. Na vrhu gorice, kamor nam je pot kazalo zvonjenje in pokanje možnarjev, je zbranega veliko ljudstva. Pred cerkvijo stoji velika, a po vnanji podobi že stara lipa. Razgled od tu je res krasen; kaže

se ti vse obširno polje Šentjernejsko, dalje naprej vinske gore od Krške gore v oboku do Rake; videti je celó Brežice in Bizeljsko stran, sploh vse, kjer raste najboljšje vino. Ljudstva je toliko da vse ne more v cerkev. Med množico ki sluša mašo, zunaj cerkve, smo tudi mi. Cerkevno petje je bilo še dosti dobro. Po maši se je začelo ljudstvo radovati. Bilo je v ta namen več vinotočev po hišah in hramih in nekaj zaklanih kozlov je čakalo ognja in ražnja; tudi več lonec je bilo pod milim nebom k ognju pristavljenih.

Za nas „gospodo“ se tukaj ni nič kuhalo, zato smo mahnili proti domu, kjer smo našli že družbe. Po obedu, pri katerem nas je bilo lepo število, smo šli na vrt zabavat se s kegljanjem. Tako je bilo kratkočasno do večerje, po kateri smo nekoliko muzicirali in peli; potem pa sem šel jaz s profesorjem Trdino spat in oba sva smrčala, da naju je bilo družega pred drugim strah.

Zbudi naju že zeló pozno jutranje solnce in „kučegazda“ naju pride klicat k zajutruku. Po zajutruku se napotiva v St. Jernej, kamor ni dalje, ko dobro uro. Potoma mi profesor pravi marsikaj zanimivega iz teh krajev, tako da sem mu jaz izrekel svoje obžalovanje o tem, zakaj takih slik in črtic ne priobči ali v kakem časniku, ali pa po „Slovenski matici“, ki bi tako blagó gotovo rada sprejela. A mož je odmajal z glavo in rekel, da vse pride na svitlo o svojem času.

(Dalje prihodnjič.)

Glasbene novice.

„Napred!“

Prijateljem plesalne muzike priporočamo ravnokar z naslovom „Napred!“ na svitlo prišlo polko-mazurko, katero je v spomin 3. Hrvatske občne učiteljske skupščine zložil za glasovir gosp. Miroslav Cugšvert, učitelj kr. vježbavnice v Zagrebu.

Kompozicija ne tirja od igralca posebne tehnične izurjenosti, je prav prijetna za sluh, in kar je pri plesalnih skladbah prvo, elektrizira noge. Posebno našim gospem in gospicam igralkam na glasoviru ne bode žal, ako sežejo po tej mazurki, vsaj nam naši jugoslovanski skladatelji le redkokrat za ples kaj na svitlo dadó. Ker sta tudi Albrechtov tisek nót in vnanja oblika kompozicije prav čedna, jej cena 50 kr. ni visoka. Dobiva se pri vredništvu lista „Sv. Cecilije“ v Zagrebu.

Književna obaviest.

Narasla je u svoje vrieme oglašena moja knjiga, koja donosi viesti, misli i prouka o zemlji i narodu, navlast u Bosni i Hercegovini — pod nadpisom: „Balkan-divan“, znatno veća (za čitavih šest tiskanih listova), nego što se u prospektu obreklo. Osim toga joj je izkit prikladniji. — Nemože mi se dakle zamjeriti, što sam ovoj knjizi svojoj povisio upisnu cieniu za 30 novč. po iztisk. — Ujedno smijem uljudno sjetiti sl. uredništva, poštovane knjižarnice, pa i gg. sabirače predplatnika i predbrojnika — poziva i javne zahvale. U Zagrebu mjeseca kolovoza 1878.

Ozir v Bosno in Hercegovino.

Mesto Sarajevo.

Ker je junaška naša armada posedla 19. dne t. m. Sarajevo, bode gotovo naše bralce zanimalo, poznati to mesto natanko, kakor ga popisuje Abel Lukšić v svoji knjigi „Neueste Beschreibung von Bosnien“.

Tako blizo od besede do besede se glasi jako modri ukaz ministerstva, ki naj je občinam kažipot, kedar gre za napravo novih šolskih poslopij ali prezidanje starih. Ministrovega ukaza naj se držijo!

„Domovinoslovje za ljudske šole.“

Založnik te slovenske šolske knjižice nas prosi, naj bi priobčili sledeče: „Domovinoslovje za ljudske šole“ je namenjeno učencem, šolskim knjižnicam, učiteljem in vsem, kateri bi se radi z zemljepisom in zgodovino slovenskih pokrajin seznanili. Cena knjižici je le 12 kr., dobiva se pri vseh knjigarjih v Ljubljani, Novomestu, Gorici, Celji, Mariboru in v Ljutomeru. — Vredništvo „Novic“ rado zadostuje želji založnikovi, ker je prepričano, da — poleg šol — je taka knjižica jako potrebna vsacemu domačinu, da mu srce ogreje za lepo domovino našo.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

(Dalje.)

Prideva memo Pleterškega gozda lepih visokih dreves in obilne sence. Tu je imela Pleterška grajščina nekdanj svoj „standrecht“, naglo sodbo in marsikak revež je tu po zraku bingljaj. Zato ljudje pravijo, da duše teh obešenih še zdaj tū strašijo. Jaz nisem videl nobene strahu, pač pa mi je senca košatih hrastov in lip dobro dela.

Ob koncu gozda pokaže se nama Št. Jernej s svojim svitlim in visokim zvonikom. Ta kraj je menda eden najlepših na Dolenskem, zato pojó ljudje:

Ni lepšega tiča, ko je petáln,

Ni lepšega kraja, ko je Št. Járn.

Res, vsega je v obilnosti: po goricah najboljšo vino, po planjavah najlepše žito, sadje in senó. Vas je tudi podobna bolj trgu, kakor na pr. Višnjagora mestu. Le dvoje je, kar kazí lepoto: šola in pokopališče, ki je v sredi vasi.

Šolsko poslopje je res revna bajta, podobna najbolj hišici pri šrangi med Šiško in Ljubljano. Vsaka še tako revna vas ima lepše šolsko poslopje; to se mi je tem bolj čudno zdelo, ker živi v Št. Jerneji nekoliko bogatih nemškutarjev in je okrajni glavar Krški, gosp. Schönwetter, predsednik okrajnega šolskega sveta. Popraševaje po vzrokih zvedel sem to-le: Duhovščina se na vso moč poganja za to, da bi se zidalo primerneje, bolj zdravo poslopje in ne ob cesti, po kateri vedno kak voz drdra ali se živina goni, kjer sploh ni za pozornost učencev primerne mirú; al okrajni glavar z županstvom vred je rekel, da se to manj mudí, kakor preložiti pokopališče. Ali ni to čudno, da se tū poganja duhovščina za šolo, liberalni posvetni, za šolo toliko vneti gospódi pa je taka nezdrava luknja prav!

Pokopališče v sredi vasi tudi ni poseben kinč ljudem, ki o smrti ne marajo slišati; trdi se celó, da je zdravju škodljivo; al zvedel sem, da se tu pokopuje sila malo ljudi, ker ima fara še več drugih pokopališč. Toraj bi bilo na vsak način boljše, da bi se gospod okrajni glavar brigal bolj za šolo, kakor za pokopališče.

Hoja in vročina naju prisili stopiti v gostilnico ohladit se in pregnat žejo. Vino zjutraj ni dobro, toraj pivo. Po vinskih krajih pa je pivo malokje dobro, tudi tu ni bilo, čeravno je bilo dražje ko v Ljubljani. V tem, ko požiram to jalovo mokroto, pride moj prijatelj mladih let, „Pehličar“ kakor jaz, ki zdaj že nekaj časa

tu duše pase. Ta naju spravi v farovž, pred katerim zadenemo na gospoda župnika, ki nas brž k sebi povabi. Zdaj pa ni bilo drugače, kakor da smo pili vino; tudi češnje so se mi prav prilegle. Tako je, če ima človek povsod znance; nikjer se mu ne more slabo goditi.

Toda ni se bilo dolgo muditi, morala sva do kosila priti nazaj v grad. Saj se bomo še videli, ker pot proti Krškemu mu pelje preko Št. Jerneja. Vdariva jo toraj s profesorjem nazaj in res ne zamudiva še kosila. Popoldne pa sedemo vsi trije: „kučegazda“, profesor in jaz, na voz ter se peljemo proti Št. Jerneju; jaz ostanim tam, ona dva pa se peljeta naprej na travnike obljubivši mi, da prideta zvečer nazaj. Da bi se ne dolgočasil, poiščem „Pehličarja“ in sprehajava se po lepem kraju. Če bi ne bilo prevroče, bila bi šla proti Pleterski grajščini, ki ni daleč v stran. To grajščino je kupil mlad gospod protestantske vere, ki je pa prav priden in vseskozi pravičen; nima nič tistega nemško-prevzetnega duha v sebi, ki ga imajo nekateri drugi protestanti; on celó strogo gleda na to, da njegovi posli hodijo pridno k maši. Tudi je sila dobrotljiv, za pogorelce v Stari vasi je dal precejšen znesek. Ljudje ga sploh spoštujejo bolj ko marsikaterega domačega grajščaka. Ta grajščak se imenuje baron Borsch. Pri gradu je tudi lepa gotična cerkev, a sedaj zapuščena in shramba za razno orodje.

Zvečer smo sešli se pri „Poldetovih“. To je namreč gostilnica, v kateri bivate dve dolenski grlici. To je bilo petje! Donele so med drugimi narodnimi tudi meni dozda še čisto neznane. Jaz sem slišal že veliko pevk, a tako čistega G, kakor ga je pela mlajša, še ne. V tem grlu tiči kapital, želeti bi bilo, da bi se vzdignil po kaki šoli. Jaz sem bil popolnoma očaran po tem petji sestri, katerih druga poje jasen alt. Pri takem petji pretekkel nam je večer prekmalu, čeravno je bilo že pozno, ko smo zlezli na voz in peljali se v grad nazaj, kjer smo po kratki večerji poiskali postelj.

Ker sem bil svojo lahko prtljago pustil v Novomestu, sem drugi dan, ko je imel „kučegazda“ opraviti v Novomestu, peljal se ž njim tje. Tam sem se poslovil še od raznih prijateljev in peljal ž njim se ob levem bregu Krke memo Bele cerkve po lepem polji na travnik, ki ga ima takraj Krke. Potoma naju vjame nevihta, ki pa ni nič hudega storila. Umikati se nama je ob ozki cesti pogostoma prihajajočim težkim vozom sena, predno prideva na travnik. Tu je mrva gosta, pridelek lep. Ta kraj je že bolj podoben Hrvaškemu, hiše nizke, zemlja debela, ljudje gleštajo le konje in prešiče, ki se kar po prostem pasejo, kakor pri nas ovce.

Na brodu prepeljeva se čez Krko, ki tukaj ni globoka. Videti je veliko morskih golobov in brežnih lastovk; te imajo svoje mlade po luknjah ob bregu nad vodo, kakor raki pod vodo. Te vrste tičev više gori ni videti.

Prepeljavši se čez brod, ki zavoljo počasno tekoče vode ne potrebuje nobene vrvi, drčiva proti Št. Jerneju. Tu se zaletimo k znanemu očetu Zagorcu. Mož je ves drugačen, kakor je bil v Ljubljani kot poslanec; zdaj se že preobrača in se bo gotovo tudi preobrnil ter počasi pustil Dežmana popolnoma. V svoji ponosni hiši sprejel nas je — tudi mene — prav židane volje in prinesel bokal boljsega, čeravno je vse vino njegovo dobro. Zdaj, ko ni bil več voljen, je menda sprevidel, da je Dežmanovim grabljem pri poštenih prebivalcih Kranjske dežele že tudi odklenkalo. Oče Zagorec pa hoče biti poštenjak, zato bo popustil Dežmanove grablje.

Pili smo toraj nekaj kozarcev dobrega Zagorčevega, potem pa sem jaz zahvalivši se za gostoljubnost vzel

slovó od gospoda Rudeža, ki se je odpeljal proti domu; jaz pa sem šel s „Pehličarjem“ v farovž, ki je starinsko zidovje in bilo nekdanj tudi trdnjavica proti Turku, dokaz temu ostanki vretén in jarki krog zidovja. Za farovž je to poslopje preozko, zlasti gospoda kaplana imata premajhne prostore. Tako se po teh krajih povsod nahajajo spomini na Turke.

Večer nam je zopet pretekel ob živahnem pogovoru raznih zadev še prenašlo; skoro je bila ura polnoči, ko smo šli k počitku. Jaz sem prav dobro spal, zbudil me je še le moj prijatelj, ki mi je naznanil, da je zajutrak že pripravljen. Brž se oblečem in grem v drugo sobo, kjer me gospod župnik razveseli z naznanilom, da bodo kmalu na mizi — žganci s kislím zeljem. O saperlot, to je pa nekaj! Toda Gorenec že vé, kaj ima Gorenec rad, posebno če potem kam gré. Prav dobri so bili žganci, še boljša kupica vina ná-nje, in tako sem poslovivši se marširal s „Pehličarjem“ proti Kostanjevici.

Cesta gre tu dolgo časa naravnost, kakor da bi strelil. Sence ni nobene, zato se nama jame kmalu cediti po obrazu pot. Enoličnost in dolgočasnost ceste si preganjava s tem, da gledava krasno okolico, vasi in vinograde ob levi in desni obširnega polja. Tako prideva sčasoma v Kostanjevico, kjer se greva bladiť in suho grlo namočiti v Bučarjevo gostilno. Pivo ni pre-slabo in precej hladno. Okrepčavši se nekoliko greva gledat mestice. Velikih hiš tu ne smeš iskati, vse je nizko, a dosti lično; mestice je na otoku Krke, nekdanj je bilo imenitno po svojem samostanu, ki je kakih 20 minut v stran. Zdaj je postal poslopje okrajne sod-nije, altarji cerkve so v Št. Jerneji. Tako imaš tu dve zapuščeni cerkvi blizo skup.

Unkraj mosta je štacuna glasovitega Gača, ki je bil v „Novicah“ že pred leti tako zeló obdelan. Nič ni smešnejšega, kakor tak napuhnjén nemškutar v kakem malem mestu. Misli, da je Bog ve kaj, in bi celó z ministrom ne menjal; pa ni nič družega, kakor napih-njen mehur; če ga stisneš, da mu sapa uide, pa ni nič. Pa taki ljudje morajo tudi biti, da svet ni preveč eno-ličen. (Dal. prih.)

Ozir po svetu.

Razložki narodov jutrovih in večernih dežel.

Ker smo dandanes skoro bolj na Turškem, kakor domá, naj bralcem našim podamo nekatere črtice o šegah prebivalcev jutrovih dežel (Orientalcev) po po-pisu Hammer-Purgstalovem.

Običaji (šege) tistih narodov, kateri bivajo v de-želah, kjer solnce izhaja, so od onih, ki stanujemo proti solnčnemu zahodu, skoro da malo manj raz-ložni kot sta si noč in dan.

Prebivalec jutrovih dežel ljubi bolj lenobo, za-padnih krajev je pa delaven, gibčen, in želja vedno više priti navdaja vse narode večernih dežel.

Tri reči pa so vsem ljudem na svetu in vsakemu narodu lastne: rojstvo, ženitev in pokop.

Še le 7. dan po rojstvu misli Orientalce, kakošno ime naj bi imel novorojenec, kateremu ga prebivalec zahodnih deželá, če ne prej, vendar kmalu po rojstvu odloči pri krstu.

Pri nas pride ženin po nevesto na dom in ne za-krivajo ji tančice zornih lic. V jutrovih krajih jo pri-peljejo pod nébesom (baldahinu) ženinu; ona ne prinese ničesa družega sabo kakor lišp na sebi, zakaj ženin si mora nevesto kupiti.

K pogrebu ne nesó mrliča zakritega, ampak od-kritega, in ne počasi, ampak naglih korakov leté proti

pokopališču in le včasih se hipoma ustavijo, kakor da bi občutili želje mrtvega, da bi še rad na svetu ostal.

Ravno tako različno je obnašanje prebivalcev izhoda in zahoda v pojedinah, obleki in prebivališči. V starih časih so jedli v jutrovih deželah ležé na roke opiraje se, kar so Grki in Rimljani posnemali; danda-našnji sicer ne jedó več ležé, pa po dva ali trije se vsedejo skupaj z nogami navskriž in jedó vse, razen juhe, z rokami. Zrezano pride vse na mizo, kakor pri nas na kmetih. Med jedjó ne pijejo ničesa, po jedi pa tudi le vodo; tudi jim niso znane pojedine naših krajev.

Dasiravno dandanašnji v Turčiji niso vilice, noži in steklenice polne vina nenavadne, je to le zavoljo go-stov iz naših krajev, in ta navada ne sme prištevati se izhodnim običajem.

Naša oblačila so ozka, kratka in tesna, jutranj-cev široka in dolga pa ročna, in ne spreminjajo se vsak teden kakor pri nas. Po novi šegi in bolj nam podobni so v Turčiji le vojaci in uradniki oblečeni. Pokrivalo jim je ravno takošno še, kakoršno je bilo Abrahamu in kakoršno se na starih kamnih Asirskih in Babilon-skih nahaja izrezano. Pasovi so ondod še zeló imenitni in so znamenje nekake pobožnosti; pri nas so se ohrani-li še pri samotarcih (menihih). Rute ne obešajo ženske okoli vrata kakor pri nas, k večemu na glavo jo pri-vežejo ali se ž njo opasujejo zavolj lepšega. Posnalo pa je naše ženstvo orientalski lišp, kateri se pri nas zeló ceni, namreč ušesnice in zapestnice; a naše zale rožice ne vedó, da to je znamenje podložnosti, znamenje sužnosti!

Ženstviše (Grkov ginaikon) je popolno ločeno od sobe, kjer sprejemajo se gostovi. Po vročih krajih izhoda prebivajo poleti v podzemeljskih sobah in ne-kake veterнице imajo narejene, da si stanišča zračijo. Stari zgodovinarji imenujejo taka stanišča v Bagdadu „baldaco“ — odtod ime baldahin (nebó pri procesijah) in tem sobam podobni so „salle terrene“ Evro-pejskih palač in gradov, pa ne potrebujejo veternic kakor une za zračenje.

Kmetje so tudi tam kakor pri nas. Neznani pa so nam beduini, ker nimamo puščav. Nekako podobo z beduini imajo cigani, ki so pred nekimi stoletji v Evropo prišli.

Na suha zemljišča tudi pri nas vodo napeljujejo, al drugač so naprave, s katerimi v jutrovih deželah zem-ljišča močijo, kakor v zahodnih krajih; tega ne poznajo Perzijanski kjarifi in Egiptovski fellah-i. Koló, ka-tero pri nas okrog se vrteče vodo zajema v golide ter jo v visoka korita zliwa, je drugačno od Arabskega ko-lesa, katero z vejami palmovega drevesa prepleteno ne-prenehoma žalosten šum dela in katerega Arabec cele ure zamišljen posluša, ker že sam na sebi se rad v sanjah zadržuje pri potoku sedé. Zato pa tudi mnogo Arabskih pesem prepeva in popisuje to koló, kateremu pravijo navra; Arabsko to ime se je obdržalo v španj-ski besedi „noro“. (Konec prih.)

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iz globočine morjá.

(Dalje in konec.)

Obljubivši mu, da se bom popoldne zopet oglasil, grem in se podam naravnost k trgovcu Riparju. Po-

ampak neke smesi, tuje našemu narodu, skovane iz nemškega in latinskega skladoslovja. Une so se vzdržale, ta pa je umrla prej kot on sam, ker ni bila narodna. Za Lomonosovim je prišel koncem 18. veka enako veliki, pa bolj previdni pisatelj, Deržavin, ki je obdržal oblikoslovje Lomonosova, namesti njegovega izmišljenega skladoslovja pa je vpeljal v našo slovesnost Rusko narodno skladbo, kakor se je ona razvila v narodu pod uplivom in na podlagi staroslovenščine, katera živi nerazločno s pravoslavjem v naši cerkvi. Od Deržavina do današnjega dne se je naš jezik prav malo premenil, samo toliko, kolikor se vsak živi jezik naravno opili in razvije v enem veku. Kako veličansko poslopje Ruske slovesnosti so osnovali na temelju, katerega sta položila Lomonosov in Deržavin, v enem veku naši veliki pisatelji Puškin, Lermontov, Gogolj in Turgenjev! Oni so v lepem soglasju zidali, in zdaj zidajo nova, še večja svetila naše literature, grof Leo Tolstoj, grof Aleksej Tolstoj, Tončarov, Pisemski, Meljnjkov-Pečerski, Dostojevski, Čajev, Averkijev in drugi; oni zidajo veliko poslopje ruske slovesnosti. Prepri o tem, kakošen les in kamen je bolj prigraden za poslopje, tak prepri jim je neznan. Kako pa pri vas zidajo zidarji — pisatelji?“

Pri nas?

„Da, pri vas, „philologische nation“, vidite v „Novicah“ na strani 248. prašanje: ali u ali v? — 900 let potem, ko sta na to prašanje odgovorila Kiril in Metod.“

Če sta, tedaj sta odgovorila za tedanje potrebe, a da izsledujemo naše današnje potrebe, to je naša čast.

„To je vaša čast, Nikifor Nikolajič, zato se je pa tudi vaš jezik v čuda malo letih, ko so drugi, na pr. naš Ruski, trebali stoletja, tako obrezobrazil, kakor noben drug jezik na svetu.“

Pomilujte, Boris Vladimirovič, izobrazil se je, to vam dokažem. Prim tem vam moram napomniti, da po slovenski govoré: skaziti, a ne obrezobraziti.

„Baš neomikani narod pozna besedo „izobraziti?“

Težko; neomikani človek bi menda rekel „popraviti“ ali kaj tacega.

„Nu, zakaj bi tedaj naš omikani narod ne sprejel glagola „obrezobraziti“ od tam, od kodar je vzel besedo „izobraziti“? — Nikifor Nikolajič! prevedite mi na slovenski jezik najbolj prosto frazo, ki mi je ravno na misel prišla: „Ciceron bil izbran konzulom“.

Pozvolite, Boris Vladimirovič, vam prej napomniti, da po slovenski ne govoré: fraza, ampak stavek; fraza je tujka, ven ž njo!

„Fraza je taka tujka, kakoršna, na pr., gramatika ali konzul, ki se upotrebljuje v vsakem jeziku, sposobnem usvojevati si tuje pojme. Prevedite mojo frazo“.

Cicerona so izbrali konzula.

„Ali pri vas sploh tako govoré?“

Pisatelji tako pišejo in omikani bi morali tako govoriti.

„Omikani bi morali — kako pa neomikani? bi tudi morali pa ne morejo?“

Navadno govoré: „Cicerona so izbrali za konzula“ ali „kot konzula“.

„Prevedite: Konzul odnim mudrim razporaženjem prekratil smuti“.

Konzul je že samo z modrim ukazom (ali kako reči?) ustavil zmote.

„Vidite, Nikifor Nikolajič, v vašem prevodu germanizme in latinizme? — „z modrim ukazom = mit weiser Verordnung“; „kot konzula = als Consul“; „konsula = consulem“.

Ko bi vaš Ruski narod 900 let živel pod tujim gospodstvom in pod vplivom tuje kulture, menite, da bi on ohranil svoj slavjanski značaj?

„To, to ravno sem vam hotel reči. Ako hočete Slovenci ohraniti sami sebe slavjanstvu, zadnji čas je spešiti (ne pod slavjansko-rusko gospodstvo, mi nočemo nobenega slavjanskega naroda več pod naše gospodstvo, nam je že Poljakov več kot preveč) zadnji čas je spešiti pod vpliv slavjansko-ruske pismenosti. Vidite, Nikifor Nikolajič, vaš prosti narod že davno ne misli po slavjanski, ampak po nemški; vaši gramatiki pa, želeči iztrebiti germanizem, so zabredli v latinizem. Zato je prav pusto slišati, da se je vaš jezik v nekoliko letih razvil, kakor noben drug jezik na svetu ne.“

Ne, Boris Vladimirovič, tega vi ne razumete prav, to je le relativna trditev in resnično je, da v poslednjih 30 letih se je naš slovenski jezik tako očistil in razvil kakor noben drugi, temu bi vi pritrdili, ko bi vedeli, kako se je pred 30 leti na Kranjskem „šrajalo“, ko smo se v cerkvi učili 5 štukov in 3 tugente in druge take pošasti, tako da je vrla naša duhovščina, ki je prva in dolgo edina branila in likala slovenski jezik, zaslužila, da bi jej postavili mramorni spominek s zlatim nadpisom narodne zahvale. (Dal. prih.)

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

(Dalje.)

Prijetno je potovati, če ima človek povsod znance. Še predno me je popustil „Pehličar“ porabivši ugodno priliko voza, že je prišel drug iz stare šole; s tem sem podal se v farovž, kjer je bilo kosilo zá-me že kuhano. Pa le zopet svoji pri svojih! Le prenašlo je prišla ura, ko sem moral odriniti. Sedem toraj na voz, v katerem najdem gosposkega človeka. Kaže se nekako veselega, da dobi družnika v gosposki suknji, kajti komaj se voz premakne, že začne govoriti. Po razni prtljagi sklepam, da utegne biti kak agent. In res, brez uvoda prične pripovedovati o svojem potovanji po vseh mogočih in ne mogočih deželah; bil je že povsod, le v solncu in v luni ne. In kako mu je drdral jezik! Raglja ali mlinški klepetec ni nič proti temu. Kedarkoli sem ga hotel kaj vprašati ali pritakniti kako opombo, me je prijel brž za roko s prošnjo, naj ga dalje poslušam. Še le, ko voz ob nekem kamnu poskoči, da oba nekoliko odletiva, vsklikne: „verflucht“, izleče robec in ga vtakne pred usta — vgriznil se je v jezik.

Zdaj sem dobil tudi jaz priliko govoriti in pokazal sem mu, da znam še bolj na debelo lagati, kakor on. Pravil sem mu, kako sem po Ameriki potoval in da so me hoteli Indijani enkrat speči in snesti, pa sem se rešil le s tem, da sem vse pobil, — in takih reči več. Tudi sem ga spravil v silen strah, ko sem rekel, da je v Krakovskem gozdu, skoz katerega smo se imeli peljati, vse polno tolovajev. Mož odpnè suknjo in mi pokaže revolver.

„Le urno ga zopet skrite“ — pa rečem jaz — „kajti če ga zapazijo tolovaji, vam ga vzamejo.“

„Se li vi nič ne bojite jih?“ — praša zavzet mene. „Jaz? Zakaj? Meni ne bodo nič storili, ker me poznajo.“

Možic se pri teh besedah hipoma odmakne od mene in me jame ogledovati s strahom. Postiljon, ki je poslušal najin pogovor in umel toliko nemški, da je uganil mojo šalo, se je natihoma smijal in se včasih meni namuznil. Slednjič, ko smo zadej pustili Krakovski gozd

in prišli na polje, jame vendar lajše in glasneje dihati, zlasti ko zagleda delavce po polji.

„Zdaj smo že iz strašnega gozda?“ — se upa prašati.

„Da, zdaj smo“ — pritrdim jaz.

Junak si obriše potno čelo in obraz in pravi: „No, to je bil strah! Že davno ga nisem toliko prestal“.

„Boste vsaj imeli kaj povedati o nevarnosti po Kranjski deželi, kedar pridete drugam“ — pritaknem zdaj jaz.

„Da, da“ — prikima — „to je res divja dežela. Še podnevi in v družbi si človek ni svest življenja“.

Jaz sem prepričan, da je mož, katerega sem pri Leskovcu zapustil, to dogodbo si obrobil še s kakim napadom, pri katerem je najmanj deset tolovajev postrelil, dvajset pa v beg zapodil, in da jo zdaj povsod pripoveduje. — Tako si mora človek pregnati dolgočasnost poti in vožnje. Reči moram, da sem se sam sebi skoro na glas smijal, ko sem koračil proti Leskovcu oglasit se pri prijatelju. Al tega ni bilo domá in ker mi je kraj že od predlanskega potovanja znan, se napotim nemudoma v Krško.

Srečujejo me otroci, dečki in dekleta, gredé iz šole. A tu ni nobenega pozdravljanja s „hvaljen bodi“, otroci me plašno gledajo, kakor briča ali kako drugo neljubo prikazen; le malokteri se na pol odkrije in zakroži „dober dan“, kar pa vzbudi pri drugih smeh. Malo manjka, da ne planem s palico med to poredno deco. Se vé, šola v Krškem je liberalna po učiteljih in duhu meščanov. Minister Stremayr bo imel gotovo veselje nad njo.

V mestu dobim kmalu narodnjakov. Podam se tudi k županu, državnemu in deželnemu poslancu gosp. V. Pfeiferju. Po tukajšnji navadi pelje me v svoj lepi vinski hram, kjer srknemo kapljico takega, ki ogreje dušo in telo. A nisem bil jaz edina „velika zver“ ta dan v Krškem, tudi c. k. deželni predsednik Kranjski vitez Kalina, je bil tu že pred mano. Zato ste mu parado delali „bürgergarde“ in požarna straža. Čudne so res razmere v Krškem! Čeravno so pri obojih večidel eni in isti ljudje, je prva nemškutarska, druga pa narodna. Tako je po Dolenjskem po več krajih; ljudje so, kakor jim kaže, in prav zato sta o volitvah zmaga Dežman in Hočevar, pa tudi Pfeifer. Pregosto nasajeni gradovi z nemčurskimi graščaki in enakimi oskrbniki niso nikakor ugodni temu, da bi se ljudstva značaj vtrdil. Danes tako, jutri pa tako, kakor kaže temu tako, drugemu drugač. — Letos vendar sem našel že več narodnega življa v Krškem, kakor pred dvema letoma — znamenje, da se širi narodna zavest, čeravno je Hočevarjeva šola že odprta. Nkega učitelja, o katerem se je pisalo že marsikaj, našel sem v gostilnici dopoldne že — „zeló veselega“. Ker sva z mladih let znana, ga vprašam, zakaj da nemškutari? — „Kaj čemo“ — mi odgovori — „mi smo kruboborbcí“.

Klobuk z glave pred takimi! Naj bo šolski nadzornik gospod Pirkar ponosen na take „jugendbilderje“ in na učence, ki od takih možakov prejema svojo odgojo.

Po kosilu podam se na Štajarsko stran. Pred mostom sreča me kočija in v nji sedi, naslonjen na svojo velevažnost, c. k. okrajni glavar Schönwetter, ki je menda na kolodvor v Videm šel spremljat deželnega predsednika.

Solnce hudo pripeka, gospoda župnika, mojega prijatelja, ni domá, zato sem čakal v gostilnici najbližnji kolodvoru, da z vlakom odrinem v Brežice.

„Kuten tok! Wos schoffen's?“ — me sprejme nagovor. Pride tudi životna gospodinja, ki me isto tako

ogovori nemški; čeravno je moj odgovor slovenski, vendar ona vedno naprej nemški gode. Ko odide, pa slišim iz kuhinje, da prav dobro zna slovenski — dekle zmerjati. Toraj slovenski le s posli! Na mizi je „Tagespost“ in „Kikeriki“. Ta sta dušna hrana tukajšnjim gostom. Prosit!

Čez nekoliko časa pride za mano vljudni gospod župnik, za njim pa deželni poslanec gosp. Žnidaršič. Ko zve, da sem namenjen proti Brežicam, me povabi na svoj voz. Ponudba ta mi je bila jako ljuba za to, da mi je dana prilika videti več dežele, kakor o nagli vožnji po železnici, po kateri je zginila „die Poesie des Reisens“.

(Dal. prih.)

Ozir po svetu.

Razložki narodov jutrovih in večernih dežel.

(Konec.)

Preveč bi se narastel popis, ako bi primerjali vse razložke poljedelstva, obrtnije in življenja med nami in unimi.

Kar poljedelstvo zadeva, omenimo še, da v jutrovih krajih konjem ne dajejo ovsa za zobanje, ampak ječmena. Različna je tudi mlačva in drugač žito shranjujejo. Pri nas žito navadno ljudje mlatijo, v jutrovih deželah pa vol isto mane, kateri po njem vleče sploh z železnimi ostrimi zobmi, na katerem volár sedi in se po žitu sèm ter tje vozi. Iz te mlačve se lahko razumejo besede sv. pisma, katere pravijo: „Volu, kedar mlati, ne zaveži gobca“. Žita v jutrovih deželah ne spravljajo v skednje, ampak v podzemeljske jame. V jutrovih deželah se ne vseda jezdec na levi strani na konja, ampak na desni; tudi griva leži konjem na levi, ne na desni strani. Pri nas metulj pomeni lahkomi-selneža, orientalcu je podoba trdne volje, zato ker veša tako dolgo okrog luči frlí, da v plamenu pogine.

Veliko družih razlik bi se dalo naštetí, pa so manje važnosti. Kedar mi pozdravljamo koga, odkrijemo se; Orietalec ne dotakne se pokrivala. Mi si mislimo bolj omikanega človeka, ki s prijazno besedo poprašuje za zdravje naše in naše rodovine; Orietalcu je to le nespodobna radovednost. Pri nas vladarji darujejo rede, svetinje, prstane ali tobačnice v znamenje poslavljenja; vladarji jutrovih dežel so delili izprva le oblačila z imenom chalaat — odtod beseda slovesnega oblačila „gala“, in pa čelenke, dragoceno z biseri okovano sreberno pero kot posebno darilo junakom — (čelenka je kinč junakov v Srbskih narodnih pesmih).

Če katerega pri nas kaznujejo, mu jih naštejejo po zadnjici ali po plečih; jutrovci jih pa po podplatih mažejo. — Pri nas pozdravlja nižji višjega, v jutrovih deželah je najponižjši pozdrav, da človek položi roko na prsi, se dotakne ust in čela, in s tem naznanuje udanost srca, ust in glave.

Vsa omika in nravnost je prišla iz jutrovih dežel — zato je resnična poslovice: „ex oriente lux!“ (od izhoda luč). Temelj in začetek vse omike pa je vera. Zibelka vseh ver so jutrove dežele.

Naši dopisi.

Iz Maribora 14. sept. — Sijajne zmage narodnih volilcev ne bom „Novicam“ obširno razkladal. Tu imate imena izvoljenih, ki vam kažejo, da v kmečkih občinah na slov. Štajerju je propadlo nemčurstvo kakor je dolgo in široko. V Mariboru sta izvoljena dr. Radej s 104 in Flucher s 110 glasovi. Glasoviti nemčur Seidl je dobil samo 72, in okrajni glavar

vašemu narodu napisati, kar bi ne delalo nikakih težav ne vam, ne slovenskemu narodu, ki se sicer, res da, ne všteva v velike narode...

Pomilujte, Boris Vladimirovič, kdo tako govori! „Čem reči, slovenskemu narodu, ki se sicer ne prišteva velikim narodom, pa vendar zasluži, da bi se mu kaj več duševne hrane podajalo, ne vedno samo gramatične razprave tako, da če se prav za deset mluvnic vsako jutro všteje, vendar ne čuti zvečer nikakoršnega pomanjkanja v svoji slovniški torbi, ki ga teži na plečih in ramah ter mu s krvjo možgane zaliva, da ne vé, se je li opoldne v dlan vrezal, ko si je hotel suhega ajdovca vrezati, ali se je vrezal v ajdovec, ko si je dlani vrezal.“

Boris Vladimirovič, se vam ne zdi samemu, da preveč ostro sodite o tej stvari?

„O vaših gramatičnih razpravah, ali o vašem neznanju gramatičnih osnov?“ (Dal. prih.)

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

(Dalje.)

Proti Brežicam tedaj v vrlo prijetni družbi na Štajarski zemlji! To je kraj, da malo takih! Vinograd radi se vrsté z najrodovitnejšim poljem, tu je zemlja najboljše vino. In vse to obeta pridelkov obilnih, koršnih morda že leta in leta ne. Zavaljo tega in makavnega pogovora z gospodom Žnidaršičem, v katerem sem spoznal vrlega narodnjaka po prepričanji, ki je v deželnem zboru stanovitno glasoval z narodnjaki za prid svojih volilcev, mi je bila pot še prekratka. Solnce stoji še precej visoko, ko pridrdava v Brežice.

Ko si priskrbim prenočišče, grem si ogledat mestice. Prav lično je, zlasti glavni trg se lepo presentira. Manj lepe so postranske ulice z nizkimi hišami in čisto brez tlaka. Na spodnjem koncu je stara grof Attemsova grajščina s trdnim in mogočnim zidovjem. Oskrbnik njen je zdaj dr. Razlag, ki zastopa svoje volilce z Notranjskega tu — mesto na Dunaji. Razen tega ima mestice še lepo cerkev z vbranimi zvonovi (veliki Cis), ki pa niso vstreženi, tako da vsak svojo tolče. Tudi Frančiškansk samostan je tukaj, njega zvonovi pa žalijo uho iz istega vzroka, kakor oni glavne cerkve.

Zjutraj družega dne sem šel ogledat še nekoliko mestno okolico; vse je lepo, le vročina huda; zato sem kmalu zopet v mestu in vkrenem v Klembasov hotel, kjer se shajajo navadno narodnjaki. Res jih dobim nekaj, nekateri me že poznajo, z drugimi pa se naglo seznanim. Tu je nekaka čitalnica, le da nima še slovenskih listov, ampak vsak svojega seboj prinese. Sploh se po Brežicah v javnih prostorih ne dobí skoro nič družega, kakor „Grazer Tagespost“ in „Cillier Zeitg.“. Te „Celjanke“ jaz še nisem nikjer videl, zato sem jo vzel v roke, a radovednost moja je bila naglo raznena dena, kajti ta list živi, kakor Ljubljanski „Tagblatt“, po večem o tuji hrani prežvekajoč to, kar je po drugih listih že minulo; kar pa ima pridelkov lastne modrosti, so prav tako neslani in neokusni, kakor čenče in modrovanja omenjenega Ljubljanskega lista — dokaz, da tudi tu nemškutarija rodi le plevel.

Popoldan podam se z znancem čez Savo v Čatež. Vdariva jo proti spodnjemu brodu. Stezé peljejo večidel preko polja in tu vidim pšenico že skoro zrelo s takim klasjem, kakoršnega še nisem nikjer videl. Tudi druge rastline so veliko obilnejše in boljše, kakor un-

kraj Save na Kranjskem, o čemer sem se brž prepričal. Menim, da bo ali se je že zemljišna cenilna komisija na to ozirala, da je zemlja na levem (Štajarskem) bregu Save veliko bolj rodovitna, kakor na desnem Kranjskem, in potem vredila dobrotne razrede.

Prepeljeva se čez Savo. Brod tu ni stanoviten, ampak se mora ravnati po svojeglavni reki, ki jo zdaj v levo, zdaj v desno vkrene; zato je struga zelo široka in o povodnjih stopi Sava tudi po nižjem polji.

Unkraj Save sva brž v Čatežu. To je zala vas, ki se zlasti z leve strani lepo vidi. Nad njo so vinogradi, spodaj pa sadni vrtni in mnogo drevja, ki je vse polno sadú; zlasti orehi se šibé že zdaj pod silno pezo, videl sem kopice s šestimi orehi. Če vse to ostane, bo tu kakor drugej po teh krajih sadja na koše in koše.

V Čatežu se ne mudiva dolgo, marveč mahneva jo po široki, dobro vzdržani cesti proti Krški vasi. Kamen ob cesti kaže 111 kilometrov — menda od Ljubljane. Dobro pol ure hodá sva v Krški vasi, stoječi ob Krki, čez katero je most. Voda tu ni globoka, a široka in se izteka nad Čadežem v Savo — tako, da so pri Brežicah v Savi zedinjene vse vodé, kar jih teče v njo iz Štajarskega in Kranjskega. Ta množina se potem valí proti Hrvaškemu; ni čuda, da je tu toliko povodenj.

Na gornji strani Krške vasi proti Krškemu mestu je polje, kjer je nekda stalo Rimsko mesto „Novodunum“. Zdaj se dobivajo ostanki od njega, brončene podobe raznih Rimskih bogov in boginj, kamni z izdolbenimi napisi, Rimski denarji itd.

Popotni človek, če ni truden, je pa lačen ali žejen, pogostoma pa vse troje skup. Zato je človeška bistroumnost postavila ob cestah gostilnice. Tudi v Krški vasi je taka ljudoljubna ustanova, v kateri se za dobro besedo in denar kaj dobi. Gostilnica ta je tudi pošta v zvezi s Krško. Na hladnem senčnem vrtu sva se okrepcala z dobro pijačo, zgovorna gospica poštarica pa nama je krajšala čas; revica si je bila pred par dnevi zlomila roko in jo nosila v pentlji, zato sem še bolj občudoval njeno dobro voljo; kaka mehkužna mestna bi se bila vlegla in ječala, da bi je še celó nihče ne bil smel ogovoriti najmanj tri mesece; ta gospica pa je opravljala svojo službo z drugo nezlomljeno roko. Hvale vredno! V pogovoru je pokazala raznovrstno izobraženost — večo, kakor sem jo zapazil pri marsikateri učiteljici, in kar me je posebno veselilo, govorila je gladko, pravilno slovenščino.

Večer se bliža, toraj se spraviva na noge proti gornjemu brodu nazaj v Brežice. Tukaj je Sava še bolj samozvojna, kakor pod Brežicami, ker sta jej tam napoti kolikor toliko dva brega. Od Krškega dol pa ima prosto polje, kakor od Šmarne gore preko Črnuč do Dolskega. Koliko polja in gozdov je že tu odnesla! Proga njena je na nekaterih krajih po dobre pol ure široka, po vsakem večem dežji se zavalí drugam. Videl sem tudi jezi, katere so jej pod Krškim naredili z velikimi stroški; al dozda se za te verige človeškega uma in moči ne zmeni, marveč teče memo njih, kjer se jej zljubi. Morda bo kedaj usmilila se ljudi, njihovega truda in stroškov ter vkrenila na narejeno jej pot, čeravno je brodnik rekel, da do zdaj od tega njene pobjoljšanja še čisto nič ni zapaziti. Sava je, kakor skoro vse reke, pač ženskega spola, tedaj ne pusti tako hitro svojih starih navad.

Na Štajarski zemlji stopiva zopet na suho. Kam neki drugam se podati, kakor v ono gostilno, kjer se shajajo narodnjaki! Kmalu se snide družba, skonca gledé pogovora ne posebno kratkočasna, ker so bili prišli lovci in taki, ki hočejo biti. Kak je pogovor njihov, si lahko misliš; tudi so kloftali nemščino, ka-

tere z doma nobeden ni znal, zato je bila res tako neokusna, da sem se jez preselil k drugi mizi, k staremu prijatelju. Pozneje so se zbrali pevci, ki so popevali slovenske in nemške; imajo namreč društvo, ki goji petje ne gledé na jezik, kar bi jaz tudi Ljubljanskim „filharmonikarjem“ priporočal. (Dal. prih.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor Goriški.

Odprl se je 12. septembra po navadi s peto mašo. — V 1. (začetni) seji ni bilo drugzega, nego to, da je glavar zbor ogovoril, pa prav tužno z ozirom na vojsko in druge reve in težave. V poznejem govoru je v spodobnem nekrologu opisoval javno življenje in delovanje umrlega bar. Hekt. Ritterja. Potem je sprejel obljubo njegovega brata Vilhelma, ki ga je kupčijska zbornica v zbor poslala. — Tisti dan popoldne so se (v 2. seji) izvolili 3 odseki: finančni, peticijski in pravni ali postavodajni. — V 3. seji 18. t. m. so nekateri poslanci podali načrt postave zastran vpeljave davka od zapuščin za deželni penzijski zalog. Poslanec Gasser je nasvetoval odbitek nekkih stroškov za najdenice za dobo po 1. jul. 1868. — Dovolé se podporni zneski za ceste, za pogorelce etc., podelé se enokratni štipendiji nekaterim dijakom vseučiliščnikom. Odboru za razstavo sadja in cvetic leta 1879. v Gorici je odločenih 250 gold. — V 4. seji so interpelirali poslanci Povše in tovariši zastran prestrogega eksekucijskega iztirjanja davkov po novi postavi. Marsikaj brezpotrebne debate je bilo o razpravljanji postave zastran varstva divjačine, ki se je z nebistvenimi popravami odobrila po načrtu postavodajnega odseka. Veči del reči, ki so bile na dnevnem redu, moral se je odložiti za drugi dan. Kakor v 3., tako se je potrdilo tudi v tej seji nekaj računov in preračunov. — V 5. seji (v saboto zvečer) je šlo med drugim za neke popravke v tisti šolski postavi, ki uravnjuje razvrstitev in plače učiteljev ljudskih šol, katere postave ni hotela vlada lani predložiti cesarju v potrditev. Plače so 400, 500, 600 gl. Poslanec Kovarčič je interpeliral zastran ceste po Sočki dolini. — Točka „kmetijska šola“ je izročena posebnemu odseku, v katerem imajo Slovenci večino. — Dokaj (slovenske) debate je bilo zastran pridružbe občine Ločeniske k okrajni sodnji (pretura urbana) Goriški (zdaj spada Ločenik pod Karmin); dr. Tonkli je govoril proti, poslanec Winkler za združbo. Obveljala je združba po nasvetu deželnega odbora. — Dolgo se je govorilo na slovenski strani tudi zastran tistih 6000 gold., ki jih je deželni odbor spomladi t. l. posodil laškim občinam — poškodovanim po toči. Deželni odbor (poročevalec Deperis) je zdaj nasvetoval, da naj se omenjenim občinam dolg odpusti. Stavila sta popravne nasvete poslanca Faganel in Povše; za odborov predlog pa je govoril Winkler. Vsi slovenski poslanci so govorili po slovenski in zato je imel glavar mnogo predstavljati. — Slednjič so se odobrili spet nekateri računi in preudarki.

Deželni zbor Tržaški.

Deželni odbor je zboru v obravnavo izročil važni predlog, po katerem naj tudi v Trstu, kakor na Kranjskem, na gornjem Avstrijskem itd. se odpravi najdenišnica (Findelhaus), ki je na veliko škodo deželnim zakladom, pa tudi javni nravi (moral). —

Deželni zbor Kranjski.

V 3. seji dne 20. t. m. se po prebranem zapisniku 2. seje, v kateri so narodni poslanci zbornico zapustili, oglasi dr. Bleiweis tako-le: V zapisniku ravnokar prebranem pogrešam jaz in pogrešajo moji družniki nekaj, kar nam je eminentne važnosti. Gosp. Dežman je v zadnji seji rekel: „Man pflegt im Lande das Renegatenthum zu nennen, wenn man für die Verfassung, für die Staatsinteressen einsteht und wenn man jenen wüsten, fantastischen, panslavistischen Schwärmereien kein Gehör schenkt.“ S temi besedami je poslanec Dežman dolžil našo deželo in naš slovenski narod, katerega zastopamo, da zoper državne interese in za panslavizem dela! — Naš narod je ponosen na to, da je bil doslej vedno zvest presv. cesarju in Habsburški državi. Še do danes so resnične besede pesnika, ki je leta 1844. prihod cesarja Ferdinanda v Ljubljano pozdravljajal z zagotovitvijo: „Hrast se omaja in hrib — zvestoba Slovenca ne gane“. Zato nas je to po vse krivično dolženje britko razžalilo in zato smo od Vas, gosp. predsednik, zahtevali, da „k redu“ pokličete govornika. Gosp. dr. Vošnjak a ste malo prej, ko je le neko splošno frazo izrekel, s klicem „k redu“ posvarili, čeravno tega ni nikdo zahteval, gosp. Dežmana pa ne, ko smo vendar to odločno terjali. — To nas je primoralo, zbornico zapustiti. Nadejali smo se, da ste to pozneje storili, al v zapisniku ni duha ne sluha o tem. Mi smo svoji časti in časti naroda dolžni tirjati zadostila o napadih gosp. Dežmana, ki nas je tako rekoč dolžil veleizdajstva, zato zahtevamo vnovič, gosp. deželni glavar, da g. Dežmana posvarite s klicem „k redu“.

Deželni glavar se ustavlja temu upravičenemu zahtevanju in trdi, da po njegovih mislih Dežman ni razžalilno govoril, ter dostavlja, da zmirom nepristransko predseduje.

Dr. Bleiweis odgovarja, da deželni glavar Dežmanove besede vse drugače tolmači nego jih mi tolmačimo in jih ves svet tolmačil bode. Po takem konstatiramo narodni poslanci, da v tej zbornici narodni zastopniki nimamo niti prava niti varstva nasproti napadom protivne stranke.

Poslanec Dežman se potem izgovarja, da ni mislil narodno stranko žaliti.

Dr. Zarnik podira opravičevanje Dežmana, češ, da je narodna stranka sovražna državi, da goji panslavistične fantasmagorije itd. Panslavizem je dvojen: političen in literaren. Za unem ne težil noben Slovenec, za literarni panslavizem pa bomo mi Slovenci vedno vneti, in bil je za njega vnet tudi gosp. Dežman, in še le, ko je Tirolsko starost 40 let dosegel, postal je nasprotnega mnenja, in zato je gosp. dr. Vošnjak popolnem prav imel, če ga je imenoval v zadnj seji s tistim imenom, kar je res (renegat).

Za dr. Zarnikom oglasi se še dr. Vošnjak in predlaga, ako deželni glavar noče Dežmana klicati „k redu“, naj zbornica glasuje o tem.

Vendar deželni glavar tudi temu noče ustreči, ter predloga Vošnjakovega noče dati na glasovanje.

Tak je bil te druge parlamentarne borbe konec. *)

Potem se mnogo prošinj in predlog izroči dotičnim odsekom. Potrdila se je tudi volitev poslanca Kočevskega mesta g. Ledenika.

Nepravilnosti volitve v trgovsko zbornico razjasnuje dr. Zarnik v dolzem, celo uro trajajočem go-

*) Kakor smo že v zadnjem listu rekli, prinesemo od besede do besede ob svojem času vse govore narodnih poslancev o razpravi volitev. Vred.

tacega hlebčeka primešati, ki se je zopet v topli vodi razkrojil. Ako se pa hočejo samo s temi hlebčki krmiti kokoši, takrat en tak hlebček zadostuje, nasititi 12 kokoši. Po tej krmi ležejo kokoši veliko več jajc. Prav dobro pa je, da se petelini ločijo od tako rejenih kokoši. Za 10 kokoši naj se drži en petelin, ki se na teden le dvakrat med kokoši spusti in le po dnevi. Isto tako naj se krmijo tudi petelini, katerim pa še posebno dobro tekne to, če se vsak teden krmi želodove moke dodá pol jajca za vsacega petelina.

* *Duh po plesnjevem iz sodov* se dá po skušnjah gosp. Hünerwadel-na v Lenzburgu najbolje pregnati z žvepleno kislino ali „hudičevim oljem“, kakor žvepleno kislino tudi navadno ljudje imenujejo. V sod, ki po plesnjevem smrdí, se vlije toliko čiste (koncentrirane) žveplene kisline, da se sod, če se sem ter tje povalja, od znotraj čez in čez s to kislino namoči. Čez pol ure se sod dobro z vodo pomije, in ves plesnjivi smrad zgine. Veliki sodi, ki se ne dajo valiti, se morajo razbiti in doge s kislino od znotraj namazati. — Ravno tako se dajo tudi kadi z zeljem, katere včasih prav zoperno smrdijo, s to kislino očediti; al kad mora poprej od znotraj popolno suha biti sicer vodena vlaga žvepleno kislino preveč raztopí, da potem ni več tako močna.

Gospodarske novice.

* *Čudna porodna prikazen pri neki kravi.* Na grajščini Schlosshof poleg Ogerskega Broda je 21. dne maja t. l. 6 let stara močna krava storila popolnem izraščeno močno tele, ki pa je drugi dan po hromoti poginilo; iztrebila se pa krava ni. Dva dni potem napadejo kravo zopet popadki; namesti iztrebe pa je prišlo od nje celi kup čev, vsi štiri želodci, jetra, vranica in trebušna slinavka, ves ta drob je bil popolno izraščen. Kmalu potem napadejo kravo zopet popadki; krava je pa že tako oslabela, da so jo morali zaklati. Ko jo odpró, najdejo v nji zopet popolno izraščena močnega junčka, vendar že mrtvega in zelo napihnjena, ki se zarad tega ni mogel roditi. Pri raztelesenji se je pokazalo, da je maternica imela tri predale: v enem je ležalo prvo živo rojeno tele, v drugem mrtvo tele, v tretjem pa gori imenovana čeva, želodci, jetra in vranica. Mrtvo tele so vpričo več ljudi raztelesili, pa kaj so našli? — nič čev, nobenega želodca, ne jeter in vranice, z eno besedo rečeno nič tistega, kar je posebej ležalo v drugem predalu maternicnem, — ves drug drob pa, kakor pljuča, srce, ledice in mehur so dobili naravno položeno v životu teletovem. Želodci, čeva in vse drugo, kar spada med prebavila, se je tedaj zunaj trebušne votline v maternici razvilo in je bilo brž ko ne s popkovino v zvezi.

* *Železne svinjake* so za poskušnjo naredili na pristavi samostana v Lambachu; naredili so jih mrežaste iz kovanega železa domače kovačnice, korita pa so bila iz vlitega železa. Take svinjake hvalijo zarad tega, ker potrebujejo manj prostora; zrak ima prost prepih, kar prešičem dobro tekne. Da železa rija ne razjeda, je z oljnato barvo dobro pobarvano. — Kaj pa pozimi zarad mraza?

* *Neka kužna bolezen žlahnega kostanja (maroni)* je letos naredila veliko škodo na Laškem, posebno okoli Modene, pa tudi v Piemontu, Kalabriji itd. Dva učnjaka sta dobila ukaz preiskavati bolna drevesa, da bi se zvedela lastnost te bolezni. Drevó, katero je bolezen napadla, večidel nagloma vsahne zato, ker bolezen iz-

vira iz korenin in to najmočnejših in najdebelejših. Kaj gotovega o bistvu in vzrokih te bolezni se dozdej še ne vé, tedaj tudi to ne, kako jej v okom priti.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

(Dalje.)

Za drugi dan smo se bili zgovorili, da gremo vsi v Zagreb, kamor je bila že na poti deputacija Ljubljanskih „Sokolov“. Al človek obrača, Morfej, bog spanja, pa obrne. Vsak se je zbudil za pol ure prepozno in tako smo se sošli — ne v Zagrebu, ampak zopet v gostilnici. Meni to ni bilo kar nič všeč, rad bi bil že na katerem drugem kraji; saj nisem šel iz Ljubljane, da bi kje sedel. Prijatelji me tolažijo s tem, da se bomo opoldne skupno odpeljali — oni na Krško, jaz pa, kamor koli mi drago, če ne grem ž njimi.

Od Brežic do kolodvora je dobre pol ure; hoja in opoldansko solnce žene nam pot z obraza. Ker pa je polje izgledno lepo, žito na njem krasno in družba živahna, je pot kmalu prestana. Na kolodvoru najdemo več gospôde, med njo učiteljice iz Brežic z drugimi gospicami vred. Kjer je mladega, vzlasti ženskega ljudstva, ni tihote; tudi v našem vagonu je bilo živahno žvrgoljenje vzlasti, ker je bilo v družbi gospic nekaj galantnih, da ne rečem gizdavih gospodičev. Tudi mene za tako žvrgoljenje že bolj gluhega je družba kratkočasila in ko je na Vidmu stopila z voza in prišlo nekaj neznanih ljudi, se mi je jelo res zdehati — nekaj zavoljo vročine, nekaj zavoljo nove družbe. Bil je to sv. Petra dan.

Počasnost mešanega vlaka od Vidma do Zidnega mosta sem že enkrat popisal; če bi se človek po njem peljal proti nebesam ali v pekel, kedaj bi tje prišel! O takih okoliščinah bi moral človek le zaspati, ker ozka dolina nima nobenih mikavnosti, vzlasti če si jo že videl, kakor jaz. Al za-me podnevi zaspanca ni, vrh tega imam to srečo, da naletim na ljudi, s katerimi si preganjam čas tako ali tako — prijetno ali neprijetno.

Na mesto izstopivših gospic in gospodov pridejo v voz štirje ljudje: dva meščansko oblečena, tretji na pol, četrti pa čisto v gosposki obleki. Iz pogovora razvidim, da so prvi trije poklicani v vojake, četrti pa se mi zdi po izgovarjanji nemških besedi Magjar po rodu. In res, nisem se zmotil. Ko se namreč jamejo prvi trije razgovarjati in ugibati, zakaj morajo tako naglo k vojakom in kam bodo šli, se oglasi četrti in pravi (nemški z magjarskim povdarkom):

„Kam neki, kakor zoper tega prokletega Rusa, ki je ubozeza Turka tako raztepel!“

Možje se med seboj čudno pogledajo. „O menda ne“ — vsklikne slednjič eden izmed njih — „mi bi šli rajši nad Turka, ker to je živina, ne človek.“

„Rus je živina“ — se zadere Magjar — „vrag ga vzemi!“

Potem začne razkladati, kako nevaren je Rus, kako nevarni so sploh Slovani Avstriji in tacih bedarij več. Poslušalci mu mirno ugovarjajo, čemur se jaz prav čudim, ko pa slednjič reče, da se mora slovanski rod v Evropi zatreti in zavoljo tega podpirati Turka, ki to najbolj zna, vzkipi meni slovanska kri; takega zabavljanja Slovanom na slovenskih tleh ne morem več poslušati, zato se obrnem proti Magjaru z zelo ostrim glasom:

„Kaj mislite, gospod, kaj bi se zgodilo komu, ki bi na magjarski zemlji tako govoril o Magjarih, kakor vi tu na slovenski o Slovanih?“

Vsi štirje se ozró po meni, ki sem se tako nena- doma vteknil v njih pogovor. Prvi trije ne odgovoré nič, pač pa vpro svoje oči od mene v Magjara — ra- dovedni, kaj bo odgovoril. Ta se spné kvišku, me po- gleda, a ko jaz svojega očesa ne umaknem njegovemu, reče:

„Ven bi ga vrgli, teremtete, da bi se razletel“.

„No, evol! Jaz občudujem le hladnokrvnost vaših sosedov. Če bi bil jaz zraven vas, bi bili vi imeli že vsaj dve gorki zausnici ali še več nad obrekovajočimi žnablji. Toda le še eno besedo táko — saj lahko sple- zam čez ograjo.“

„Dobro, dobro“ — pritrdijo oni trije mojim bese- dam, Magjar pa postane zelen in višnjev, sploh spre- minja vse barve.

„Jaz sem Magjar“ — se zadere slednjič.

„Jaz pa Slovan in v ožjem oziru Slovenec“ — od- govorim jaz ravno tako odločno.

„Mi smo tudi Slovenci“ — rekó oni trije zdaj v slovenskem jeziku.

Magjar meri mene še vedno ljuto z očmi, a jaz se ne vstrašim tega azijskega pogleda. Ko bi bila sama, bi se bila gotovo zgrabila; tako se je pa mož zbal, sedel nazaj na klop ter gledal nas po vrsti, ker smo se nadalje menili slovenski. Menda mu ni bilo nič kaj dobro pri srcu, kajti v Selnici je zlezal z voza in pre- sedel se v družega. Na tleh je vstrelil še enkrat s svo- jim najsrdečjšim pogledom nazaj, a mi smo mu odgo- vorili vsi z glasnim smehom.

(Dalje prihodnjič.)

Pogled v dežele Evropske Turčije.

Statistično-narodopisni podatki o sandžaku Sereskem.

Zbral Štefan J. Verković in v 8. zvezku Petermannovih „Geograph. Mittheil.“ (v Goti) priobčil Fr. Bradaška. *)

I. Kaza ali okraj Seres.

Grki:	Bolgari:
Hiš 3187	Hiš 4298
Braki 4328	Braki 6268
Nufusi*) 6983	Nufusi 11371

*) Mladina, neoženjena ali neomožena.

II. Kaza ali okraj Ziehna.

Grki:	Bolgari:
Hiš 1926	Hiš 1035
Braki 2271	Braki 1249
Nufusi 3801	Nufusi 1962
Turki ?	

III. Kaza ali okraj Demir-hizar.

Bolgari:	Turki:
Hiš 3756	Hiš 1343
Braki 5011½	Braki 2127
Nufusi 8076	Nufusi 3227

*) Ti ravno današnji dan jako zanimivi podatki so maj- hen del večega statističnega dela o Macedoniji, al plod so več kot 15letnega truda Štefana J. Verkovića. Mož je sam živel v Macedoniji ter izvedel posamesnosti, kakoršnih dosedaj še nikdo ni razglasil. Verković je tudi l. 1860. pod naslovom: „Veda Slavena“ izdal stare Bolgarske pesmi.

Pis.

IV. Kaza ali okraj Petrić.

Bolgari:	Turki:
Hiš 1212	Hiš 350
Braki 1955	Braki 450
Nufusi 3190	Nufusi 705

V. Kaza ali okraj Nevrokop.

Bolgari:	Turki (večidel Bolgarski pomaki):
Hiš 4467	Hiš 6470
Braki 5286	Braki 9192
Nufusi 7956	Nufusi 13111

VI. Kaza ali okraj Razlog.

Bolgari:	Turki:
Hiš 2477	Hiš 1187
Braki 3409	Braki 1744
Nufusi 4570	Nufusi 2480

VII. Kaza ali okraj Drama.

Bolgari:	Grki:
Hiš 939	Hiš 349
Braki 759	Braki 473
Nufusi 1417	Nufusi 769

VIII. Kaza ali okraj Molnik.

Bolgari:	Turki:
Hiš 2890	Hiš 783
Braki 3432	Braki 1035
Nufusi 5254	Nufusi 1454

XI. Mademochoria (stara Chaleidika).

Grki:
Hiš 6245
Braki 8626
Nufusi 11444

(Dalje prihodnjič.)

Slovansko slovstvo.

* Pot v večnost. Vernim svoje škofije razložil dr. Jan. Zwenger, knezoškof Sekovski (Graški). Gradec 1878.

To je naslov nad 9 pól debeli knjigi, ki jo je v nemškem jeziku spisal prevzvišeni knezoškof Graški, ki sloví kot eden najboljih viših duhovnih pastirjev. Tako dobro gradivo je iz nemščine v gladko sloven- ščino prestavil spreten pisatelj, ki v predgovoru s kratko besedo razlaga tudi namen te knjižice, rekoč: „Kdo bi mogel tajiti, da ravno v današnjih dneh si sovražniki sv. vere na vso moč prizadevajo, vriniti tudi najzad- nejšemu kmetiču, ki tam kje v kakem zakotju prebiva, revščino ter uboštvo nejevere? Skuša pa se to po raz- nih potih doseči in zlasti tudi po slabih spisih. Taki spisi pogostoma škodujejo več kot živa beseda sama. Kajti mnogo je še ljudi, ki menijo, da, kar se tiska, mora že tudi resnica biti. Pa v tiskovinah se vsaj tudi toliko laže, kakor v govoru. In izrečena beseda se vsaj hitro izgubi in hitreje pozabi, tiskana pa ostane toliko časa kot zapeljivec pri nas, dokler knjiga ali spis pod našo streho ostane. Ako mi spriden človek sv. vero zasmehuje, vem vsaj, pri čem da sem, o pisatelju knjige pa se po navadi več ne vé, kot njegovo imé; ne po- znamo ga in lahko, da ga imamo za učenega ali sicer poštenega človeka, ko so vendar taki kazitelji vere ve- čidel le sprideni, zavrženi ljudje.“

Dobiva se knjiga v knjigarni O. Klerr-ove vdove v Ljubljani po 36 kr., po pošti poslane pa po 42 kr.